

Hunt Institute for Botanical Documentation
5th Floor, Hunt Library
Carnegie Mellon University
4909 Frew Street
Pittsburgh, PA 15213-3890
Contact: Library
Telephone: 412-268-2434
Email: huntinst@andrew.cmu.edu

The Hunt Institute is committed to making its collections accessible for research. We are pleased to offer this digitized version of an item from our Library.

Usage guidelines

To the best of our knowledge, this item is in the public domain. We have provided this low-resolution, digitized version for research purposes. To inquire about publishing any images from this item, please contact the Institute.

About the Institute

The Hunt Institute for Botanical Documentation, a research division of Carnegie Mellon University, specializes in the history of botany and all aspects of plant science and serves the international scientific community through research and documentation. To this end, the Institute acquires and maintains authoritative collections of books, plant images, manuscripts, portraits and data files, and provides publications and other modes of information service. The Institute meets the reference needs of botanists, biologists, historians, conservationists, librarians, bibliographers and the public at large, especially those concerned with any aspect of the North American flora.

Hunt Institute was dedicated in 1961 as the Rachel McMasters Miller Hunt Botanical Library, an international center for bibliographical research and service in the interests of botany and horticulture, as well as a center for the study of all aspects of the history of the plant sciences. By 1971 the Library's activities had so diversified that the name was changed to Hunt Institute for Botanical Documentation. Growth in collections and research projects led to the establishment of four programmatic departments: Archives, Art, Bibliography and the Library.

A

EX GALENO.

Radix Gentianæ herbæ admodum efficax est quum opus est extenuatione, purgatione, abstersione, obstructionis liberatione. Nec mirum si hæc possit, quum impense amara sit.

EX PLINIO.

Vsus in radice & succo. Radicis natura est excalculatoria, sed prægnantibus non bibenda. Præcipue aduersus angues duabus drachmis cum pipere & ruta, uini caythis sex, siue uiridis siue sicca pota prodest. Tanta huic uis est, ut iumentis etiam nō tussientibus modo, sed ilia quoq; trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum uitijs occurrit. Radix trita uel decocta, à ruptis, conuulsis, & ex alto deiectis potatur.

DE GLYCYSIDA CAP. LXXV.

NOMINA.

ΛΥΚΥΣΙΔΗ, η πανοια Græcis, Pæonia & Casta herba Latinis dicitur. Nomē Pæoniæ in officinis seruat. Germanis Peonienblüm / Königsblüm / Sichtwürz / Benignenroß / Venedischroß / Benedictenroß / Pfingstroß uocatur. Glycysida porrò dicta est, quod grana mali punici acinis similia habere uideatur. Nam sidia mali punici grana à Bæotis nominantur. Pæonia ab eius inuentore, medicinæ peritissimo, Pæone appellata est.

Glycysida una
de dicta.
Pæonia cur
dicta.

GENERA.

Duo eius genera sunt, mas & foemina. Mas in uulgaribus herbarijs Linienwurz / foemina uero Peonienblüm / alijsq; nominibus Germanicis paulò antè com memoratis nuncupatur. Idem, magno errore, Pæoniæ à Pionia differre putant, atque adeo diuersis etiam capitibus, imò & uiribus disiungunt. Ferendus tamen is error esset nisi utriq; etiam herbæ, hoc est, Pæoniæ & Pionie, duplex genus assignarent, marem nimirum & foeminam, cum tamen sub una Pæoniæ nomenclatura, utruncq; genus Dioscorides & alij ueteres complexi sint.

Error herbas
riorum.

FORMA.

Caulis duorum ferè dodrantū altitudine nascitur, multas propagines habens. Mas Iuglandi nuci folia similia obtinet: foemina uero Smyrnij modo diuisa. Summo caule siliquas quasdam Amygdalis similes profert, in quib. quum aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici malii acinis similia inueniuntur, in medio nigra, purpurea, quinq; aut sex. Radix maris digiti crassitudine, dodrantali uero longitudine, gustu adstringens, alba. Foeminæ propagines sobolesue ceu glandes septem aut octo, ut Asphodelus habet. Ex qua siquidem descriptione abundè liquet, Pæoniæ quæ passim in hortis nascitur, & cuius hic picturam damus, esse foeminam, quod eius folia Smyrnij modo sint laciniata, & quod radix septem aut octo ueluti glandibus constet. Reliquæ note, potissimum quod in siliquis grana alia rubentia, alia nigra sint, utriq; generi cōmunes existunt.

LOCVS.

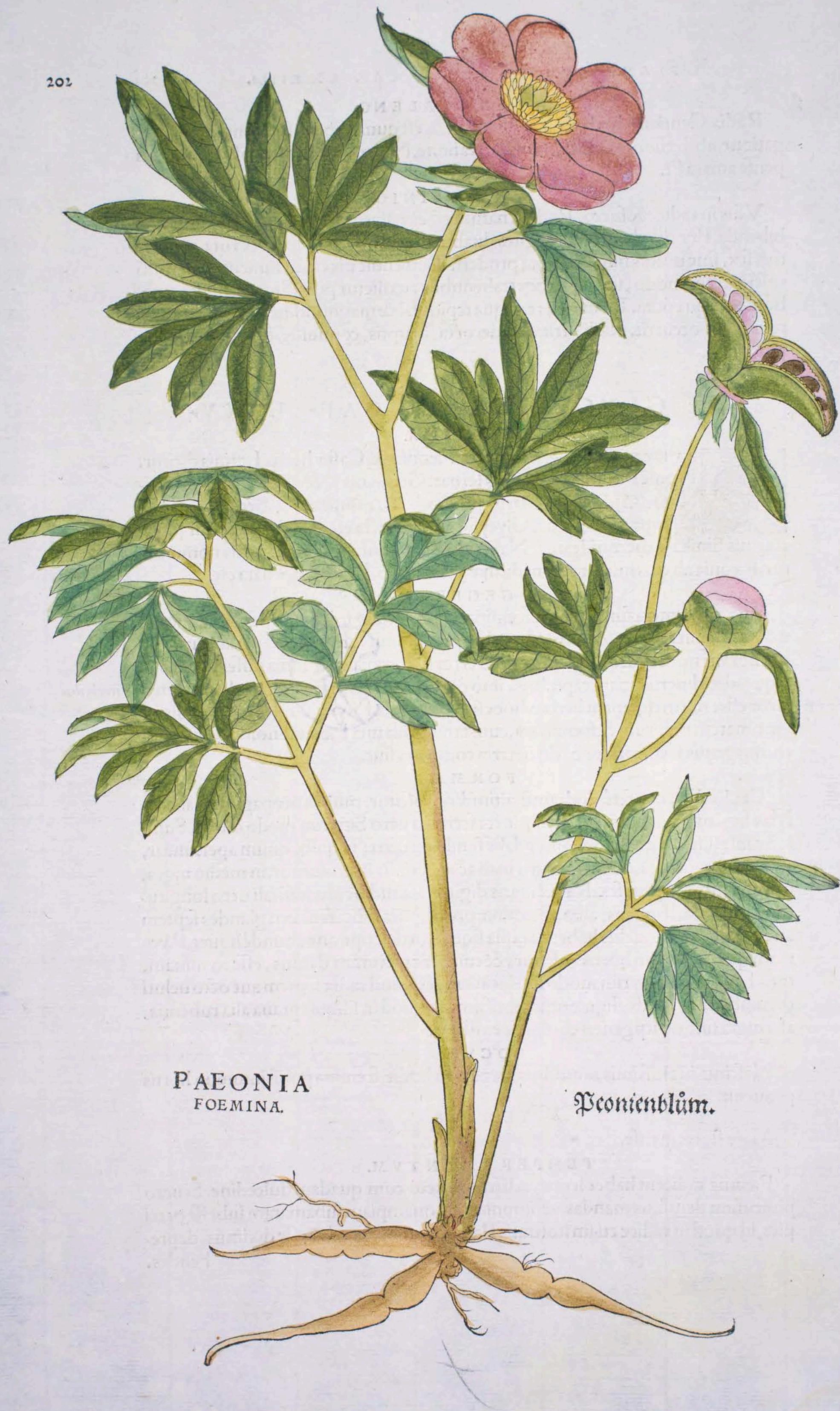
Nascitur in altissimis montibus, & passim hodie, foemina potissimum, in hortis prouenit.

TEMPS.

Maio floret mense.

TEMPERAMENTUM.

Pæonia radicem habet leuiter adstringentem cum quadam dulcedine. Si uero plusculum dentibus mandas, acrimoniā item quampliā subamaram subesse percipies, id quod in radice etiam nostratis Pæoniæ, quam foeminā esse diximus, apprehendes.

PAEONIA
FOEMINA.

Peonienblüm.

A hendes, Pæoniæ uerò in uniuersum temperamentum tenuium est partium, excicatorum, haud tamen insigniter calidum, sed aut symmetrum, aut paulò calidius.

VIR E S. EX DIOSCORIDE.

Datur radix mulieribus à partu non purgatis. Cit menses Amygdalæ magnitudine pota. Ventris doloribus cum uino pota auxiliatur. Regio morbo correptis prodest, renū ac uesicæ doloribus. Decocta in uino & pota, aluum sifit. Seminis grana rubra decem aut duodecim pota in uino austero, nigro, rubentem fluxionē sifit. Stomachicis & erosionibus comesta prosunt. A pueris pota & comesta, initia calculorū eximunt. Grana nigra nocturnis suppressionibus, ephialtas nominant, uuluxæ strangulationibus, & uteri doloribus in aqua mulsa aut uino quindecim pota, opitulantur.

EX GALENO.

Radix Pæoniæ menses cit ex mulsa Amygdalæ quantitate pota. Sanè tundere eam oportet ac cribare, & sic inspergere. Expurgat etiam iecur obstructū & renes. Sed hæc efficere nata est quā acris & subamara est, quā uerò quiddam etiam adstrictorum obtinet, fluxiones uentris sifit. Oportet autem tunc in austeriorum uinorum quopiam eam decoctam bibere. Est omnino resiccatoria uehementer, ut non desperauerim eam ex collo pueris suspensam, meritò comitialem morbum sanare. Evidem uidi puellum quandoque octo totis mensibus morbo comitiali liberum, ex eo quo gestabat radicem tempore. Vbi autē forte fortuna quod à collo suspensum erat decidisset, protinus morbo correptus est: rursusq; suspenso in illius locum alio, inculpatè postea se habuit. Visum uerò est mihi satius esse denuò id certioris experientiæ gratia detrahere, id quum fecissem, ac puer iterum esset conuulsus, magnam ac recentem radicis partem ex collo eius suspendimus, ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec postea conuulsus. Rationabile itaque erat aut partes quaspiā à radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, ita affectos locos curare, aut aërem à radice assidue mutari & alterari. Nam hoc pacto succus Cyrenaicus columellam phlegmone affectam iuuat, & Nigella fricta palam destillationes & grauedines desiccat, si quis eam in calidum linteum rarum liget, assidueq; calorem ex ea per inspirationem quæ per nares fit, attrahat. Quinetiam si compluribus linis, maximè marinæ purpuræ, collo uioperæ inieceris, illis uioperam præfocaueris, eaq; postea cuiuspiam collo obuinceris, mirificè profuerit tum tonsillis, tum omnibus his quæ in collo expullulant.

EX PLINIO.

Pæonia medetur Faunorum in quiete ludibrijs. Rubra grana rubentes menses sifunt quindecim ferè pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medentur, ex passo aut uino totidē pota. Radix omnes uentris dolores sedat in uino, aluumq; purgat. Sanat opisthotonum, morbum regium, renes, uesicam. Matricem autem & stomachum decocta in uino, aluumq; sifit. Estur etiam contra malum mentis, sed in mendendo quatuor drachmæ satis sunt. Grana nigra auxiliantur & suppressionib. nocturnis in uino pota quo dictum est numero. Stomacho uerò & erosionibus, & esse ea & illinire prodest. Suppurationes quoq; discutiuntur recentes nigro semine, ueteres rubro. Vtruncq; auxiliatur à serpente percussis, & pueris contra calculos incipiente stranguria.

DE GERA-

GERANIVM
ALTERVM.

Dauben füß.

S

GERANIUM
TERTIVM.

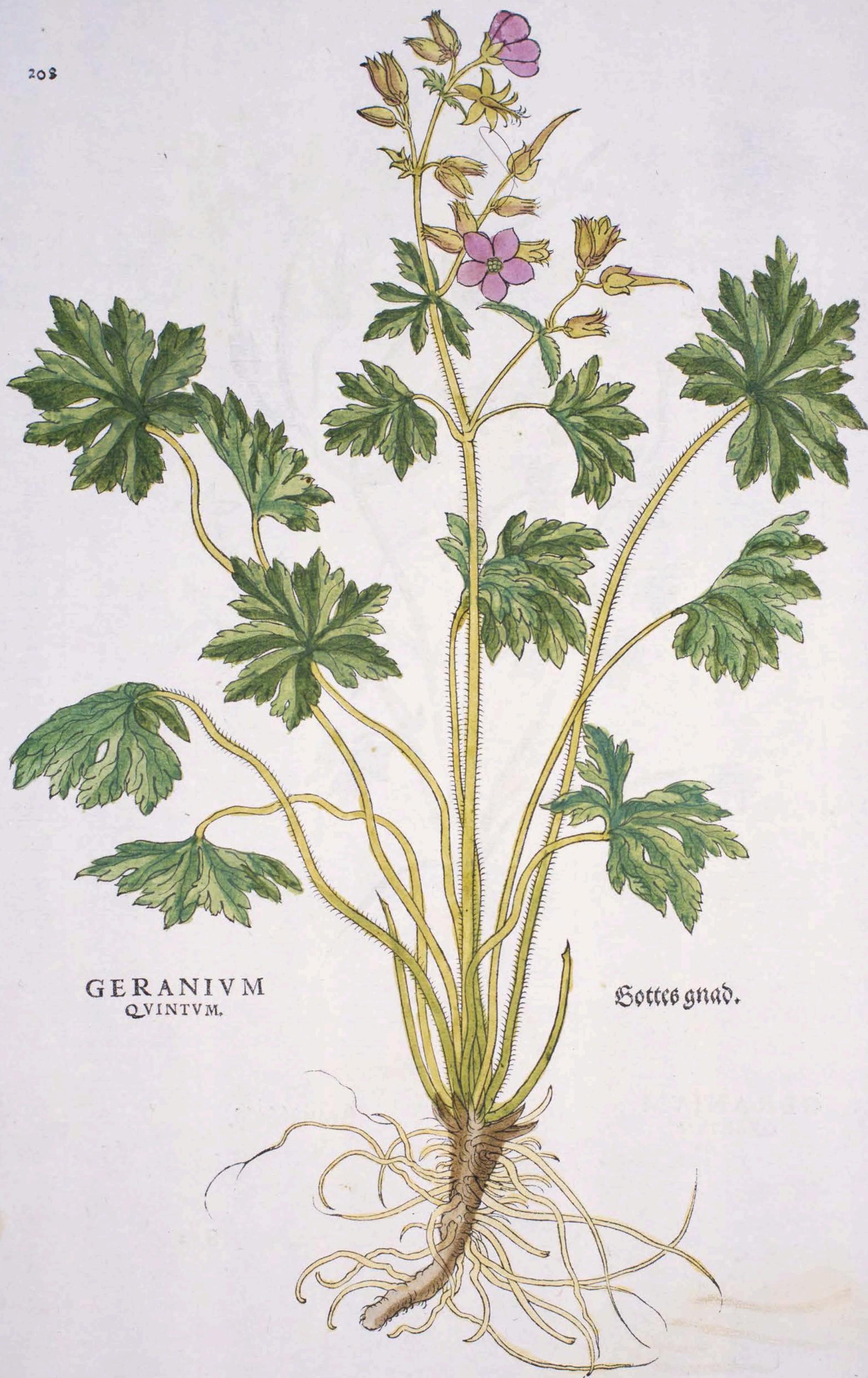
Rüprechtskraut.

GERANIUM
QVARTVM.

Kranichhals.

S 2

GERANIUM
QVINTVM.

Gottes gnad.

GERANIUM
SEXTVM.

Blütwurz.

S 3

NOMINA.

C
Rostrū ciconie.
Geranium unde
dictum.

EPANION græcè, Geranium latinè, uulgo & herbarijs Rostrum ciconiæ appellatur. Geranium autem à gruini capitellis imagine, quæ summo eius plantæ capitulo inest, Græcis aptissima similitudine dictum est. Sic recentioribus à ciconiæ rostri effigie, Rostrum ciconiæ nominatū est.

GENERA.

Primum genus. Duo Geranij Dioscorides tradit genera. Primum quod longioribus rostris, & in mucronem acuminatis constat. Hoc hodie officinis & herbarijs Acus pastoris & Secundum. Muscata, Germanis uero Storckenschnabel dicitur. Alterum quod maluæ folia Amomū non est habet, Pes columbinus uulgo nominatur. Sunt qui turpiter aberrantes, Amomū Pes columbinus. esse existimant. Germanicè Taubenfüss / oder Schartenkraut appellatur. Præter Tertium. hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ id quod tertium ordine est, folijs Arte-Robertiana. misiæ tenuifoliæ uel Chærephyllo simile existit, herba Roberti & Robertiana à nonnullis, haud dubiè à superstitione aliqua Diui, qua superior ætas mirificè im-Quartum. buta fuit, appellatur, germanicè Ruprechtskraut. Quartum folia obtinens la-Quintum. ciniata, germanicè pro certiori discrimine Kranichhals uocari potest. Quintum, quod folia Ranunculi habet, gratia Dei nominatur, germanicè Gottes gnad / ab Sextum. insigni in sanandis uulneribus effectu. Sextum, quod forma quarto generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorū, florū & radicis distat, germanicè Blütwurz / à rubro colore aut mirifica in sistendo sanguinis profluuo facultate uocatur.

FORMA.

Primi. Geranium primum caules habet à radice rubentes, lanuginosos, folia Anemones, diuisuris incisa, flores purpureos, & in cacumine caulium fastigia capitulis cī-
D coniè aut gruum cum rostellis longitudine acus emicantia. Radicē oblongā & sub-
Secundi. rotundā dulcemq;. Alterū ut precedēs caules tenues, rubentes à radice statim, la-
nuginososq; obtinet, folia maluæ similia, candidiora, flosculos subpurpureos, capi-
Tertij. tella gruini capitellis modo rostrata, radicem tenuem & oblongam. Tertium, cau-
les habet à radice rubescentes, lanuginosos, geniculatos, saporis & odoris iniucun-
di, folia Chærephyllo aut Artemisiæ tenuifoliæ similia, flores purpureos, capitel-
Quarti. la gruini capitellis modo rostrata, radicem intus uiridem, & adstringentem. Quar-
tum, cauliculos itidem ut reliqua rubentem, lanuginosum, folia laciniata admodū,
flores purpureos, ex quibus capitella gruini capitellis instar rostrata, & in ijs semina
Quinti. quincq; nascuntur: radicem intus candidam, extrà subluteam. Quintum reliqua
omnia magnitudine excedit, caules emittit oblongos, rotundos, modicè lanugino-
sos, à radice statim rubentes, folia Ranunculo similia, flores ferè cœruleos, capitella
precedenti Geranio similia, radicem crassam & longam, multis exiguis radiculis ue-
Sexti. luti capillamentis quibusdam fibratā. Sextum ramos habet tenues, lanuginosos,
folia laciniata, tenuia, flores in summo purpureos, ex quibus, ut in quarto, capitella
gruini capitellis formam referentia proueniunt. Radicem extrà & intus rufam.

LOCVS.

Omnia Geranij genera in incultis proueniūt. Primum passim in campestribus, & nō nunquam inter segetes nascitur. Alterum in colliculis. Tertium in umbrosis locis & dumetis. Quartum in agrorum limitibus, & iuxta sepes. Quintū in pratis. Sextum in locis montosis & saxosis.

TEMPS.

Primū statim inter initia ueris Aprili mense flores suos ostendit, & subinde per integrum æstatem. Alterum, tertium, & quartum, Maio mense florent. Quintum Iunio & Julio mensibus, quemadmodum etiam sextum.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis est, quodammodo, atquea-

A atque adeò discutiendi ui prædita, adstringunt ac siccant.

V I R E S . EX D I O S C O R I D E .

Radix Geranij primi in uino drachmæ pondere pota, uteri inflationes discutit. Secundum nullum habet in medicina usum.

E X P A V L O .

Geranium quod folijs respondet Anemones, radicem habet esculentā, quæ cum uino drachmæ unius pondere sumpta, uteri inflationes dissoluit. Altera Geranij species in re medica inutilis est.

E X P L I N I O .

Primæ Geranij speciei radix, reficientibus se ab imbecillitate utilissima. Bibitur contra phthisin drachma in uini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, quæ & cruda idem præstat. Succus radicis auribus medetur. Opisthotonicis semen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potum.

A P P E N D I X .

Etsi secundum Geranij genus à Dioscoride alijsq; nōnullis, tanquam nullius in medicina usus damnatū sit, tamen posterior ætas quotidiana experientia in sanandis uulneribus & fistulis, eius ac reliquorum etiam mirum esse effectum comperit: proinde eas herbas his ipsis in potu mirificè cōferre tradunt. Et certè nō mirum est earundem uires olim fuisse ignoratas, cum & aliarum multarum plantarum facultates, quas constat esse hodie notissimas, ueteribus fuisse incognitas, notius sit quām ut demonstrari debeat. Antiquus quoq; herbarius, prædictorum Geraniorū folia magnam uim obtainere in glutinandis uulneribus, & articulorum doloribus leniens tradit. Primi autem radicem mouendi urinam facultatem habere ait, ideoq; calculosis, stranguriæ & difficultati urinæ prodesse. Tertium genus ad oris, mammilarum, pudendorumq; ulcera sananda unicè cōducit. Reliqua similiter ad glutinanda ulcera mirificè prosunt. Nullum uero ad sanguinem undecunq; emanantē comprehendendū præstantius sexto est: unde etiam Germani, ut comprehensum est, Blutwurz/hoc est, sanguinariam radicem appellare uoluerunt.

D E G O N G Y L E ▶ C A P ▶ L X X V I I ▶

N O M I N A .

O R R Y A H , ιγωνυλη Græcis, Rapum Latinis & Officinis, Germanis Rüben appellatur. Græci autem à figura eius, quæ pleruncq; rotunda esse solet, uocabulum detorserunt. Namq; quod in rotunditatem coactum est, uel in orbem circumagit, γωνύλιον dixerunt. Rapa uero, quod ex terræ rure, quasi ruapa, Varrone teste, nominata est.

Gongyle quare dicta.

γωνύλιον.
Rapa unde.

G E N E R A .

Rapi duo sunt genera. Vnum satiuū, quod simpliciter Germani Rüben uocat. Estq; id iterum duū generum. Vnum candidum, quod Germani etiam weißrüben uocant: & alterum rubrum, rot rüben h̄dem appellant. Alterum sylvestre, quod uulgas Rapunculum, quasi paruu rapum, Germani Kapunzel nominat. Rapunculus.

F O R M A .

Rapum satiuū caule & folijs raphano simile est: floribus uero & siliquis, in quibus semen profert, Napis aut Brassicis. Sylvestre frutex est cubitali altitudine, ramosum, in summo leue, folia nimirum leuia habens, digitali latitudine, aut maiora. Semen in calyculatis fert siliquis: dehiscentib. uero seminū inuolucris, alia intus capitū specie est siliqua, in qua semina parua nigra sunt, sed quæ fracta intus albcent. Flos eius in purpureū uergit colorem. Radix digitalis ferè est. Quæ deliniatio prorsus alludit ad hanc herbam quam uulgas Rapunculum nominat: siquidem cubitalis est, fruticosa, ramosa, folio digitali, nigro in siliquis semine, quod cum frangitur album intus appetet. Flos etiam purpurei coloris est, radixq; digitī magna ex parte magnitudine constat.

S 4 LOCVS.

RAPVM
SATIVVM.

Weiß rüben.

RAPVM
RVBRVM.

Rotrüber.

RAPVM
SYLVESTRE.

Rapuntzelit.

A

LOCVS.

Satiuum solum putre & solutum desiderat. Sylvestre in aruis nascitur passim.

TEMPS.

Satiuum rapum floret æstate, ac siliquatur subinde. Sylvestre autem uerno quidem tempore priusquam in caulem attollitur, acetaris frequenter inseri solet, eratum radicitus cum folijs suis iam recens enatis, quo sanè tempore à pueris etiam agnoscitur. Deinceps uero exit in caulem & adolescit, ac Junio mense flores, ac subinde semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Rapa calida sunt in secundo ordine, & humida in primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiui rapi elixa radix nutrit, inflat, carnem flaccidam generat, uenerem stimulat. Decocto eius podagræ ac perniones fouentur. Ipsa etiam radix trita illita profest. Si uero quispiam in excavata radice rosaceum ceratum feruenti cinere liqueferit, exulceratis pernionibus proficiet. Asparagi eius decocti eduntur ciendæ urinæ accōmodi. Semen in antidota & theriaca, præsertim quæ dolores mitigare possunt, aptè additur. Potum uenenis aduersatur. Venerem concitat. Muria conditum, comedunt minus nutrit, sed appetentiam excitat. Sylvestre rapum miscetur medicamentis quæ ad detergandam faciem reliquumq; corpus, ex lupinorum, aut tritici, aut lolij, aut erui farina conficiuntur.

EX GALENO.

Rapi semen uenerem excitat, utpote spiritum flatuosum procreans. Sic & radix concoctu difficilis est, inflatq; & semen generat. Succus ex ea in corpus digestus, temperato crassior est: ideoq; si quis ultra modum esitauerit, & maximè si perfectè conficeret eam nequeat, crudum succum in uenis congeret. Ad alui deiectionem nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potissimum quando bene fuerit percocta, ut que longam elixationem requirat, optimaq; sit bis decoctionem perpessa. Sin crudior ingeratur, concoctioni pertinacius resistet, pariet inflationes, & stomachum infestabit, nonunquam etiam mordere illum non uerebitur.

EX PLINIO.

Rapo uis medica inest. Perniones feruens impositum sanat. Item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagræ etiam frigidis medetur. Et crudum tufum cum sale cuicunq; uitio pedum. Semen illitum & potum in uino, cōtra serpentes & toxica salutare esse proditur. A multis uero antidoti uim habere in uino & oleo. Democritus in totum ipsum abdicavit in cibis propter inflationes. Diocles magnis laudibus extulit, etiam uenerem stimulari ab eo professus. Item Diony sius: magisq; si eruca condiretur. Tosta quoque articulorum dolori cum adipe profest. Sylvestri ad leuigandā albicandām uite cutem in facie totoq; corpore, utuntur, mixta urina pari mensura. Eius succus circa messem exceptus, oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum.

EX SYMEONE SETHI.

Admodum nutrunt rapa, urinam ciunt, inflant, genitale semen gignūt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior illorum usus crassum humorem generat, & obstrunctiones iecoris parit. Ventrē nec fistunt, nec mouent. Si cum aceto & sale edantur, appetentiam excitant. Horum semen tritum & haustum magna copia, uenerem suscitat. Fertur quod si quis hoc ipsum semē cum Calamintha & Lemnia terra cōmixtum sumat, eo die neque ueneno, neque morsu uenenati animalis lædi. Appensum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur.

DE GIN-

GINGIDIUM

Kerbelfraut.

NOMINA.

 IRRITATION græcè, Gingidium latine, officinis Chærefoliū, Germanicè Chærefolium. Kerbelkraut dicitur. Chærefolium autem, græca uoce & latina coale-
scentibus in unum nomen, ob id dictum est, quod folijs luxuriet. Neta de dictum.
men uocabulorum uicinitas aliquam pariat cōfusionem, imperitoq; le-
ctori nomenclationū similitudo imponat, sciendum est officinarum Chærefolium
diuersum esse à Chærefolio Plinij.

FORUM A.

Herba est sylvestri Pastinacæ similis, tenuior tantum & amarior. Radicula sub-
candida, amaricante. Vnde satis liquest herbam quam hodie Chærefolium nomi-
nant, esse Gingidiū. Nam erraticæ Pastinacæ folium æmulatur, aliquanto tenuius,
radicula subalba, amaricante, floribus candidis, semine in siliquis exiguis oblongo,
angusto & acuminato.

LOCVS.

Passim hodie in hortis colitur.

TEMPS.

Maio mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Sicut gustu amaritudinem & adstrictionem præfert, sic temperamento quoque
ipso caliditatem & frigiditatem. Secundum uero utrancq; qualitatem desiccatoriū
in secundo ordine est: unde iterum colligi potest, Chærefolium esse Gingidium,
quod ipsum gustui amarorem & adstrictionem euidentissimè repræsentet.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Crudum & coctum olerum modo esui idoneum est. Editur etiam sale cōditum
B seruatūmūe. Stomacho utile. Vrinam ciet. Decoctūm eius cum uino potum, uesi-
cæ accommodum est.

EX GALENO.

Estur Scandicis modo. Stomacho mirè utile siue crudum, siue elixum libeat su-
mere. Longioris decoctionis impatiens est. Nonnulli ipsum ex garo oleoq; esitant.
Alij uinum aut acetū adjiciunt, ac multo sic magis stomacho conducit. Cum aceto
assumptum, fastidiosos ad cibum inuitat. Perspicuum uero est hanc herbam medi-
camentum magis esse quam cibum, quippe quæ & adstrictionis & amaritudinis
non obscuræ nec exiguae particeps est.

EX PLINIO.

Coctum crudumq; stomachi magna utilitate estur. Siccat enim ex alto omnes
humores eius.

APPENDIX.

Facultates iam cōmemoratas etiam Chærefolio suo tribuunt recentiores: scri-
bunt enim mirificè conferre uentriculo, ciendisq; mensibus, & urinę in uino deco-
ctum, ut iterum hinc constet à Gingidio non esse diuersum.

GENISTA

Ginst.

A

NOMINA.

GENISTA Latinis rei rusticæ scriptoribus & Plinio nominatur. Offici
nis & barbaram sectantibus medicinam, Genesta & Genestra. Germa-
nis **Ginst** uel **Genist** appellat. Genistam autem uocat haud dubiè quod
genu modo flexilis ad nexus sit: uel, ut alijs placet, quia genibus medea-
tur dolentibus. Alia autem est à Sparto, quod hoc uirgas habeat longas sine folijs,
ut suo dicemus loco, illa autem minutis folijs scatet.

Genista.Genista undedicitur.Genista non est
eadem cū Sparto.

FORMA.

Genista fruticat ramis herbaceis, scabris, folijs minutis scatentibus, flore luteo,
apibusq; gratissimo, semine lenticulis haud absimili, quod siliquis innascitur, radice
sublutea.

LOCVS.

Perarida loca amat, ideoq; in syluis, & iuxta sylvas nascitur.

TEMPS.

Floret Maio & Iunio mense, ac subinde in siliquis hirsutis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur in altero ordine, id quod amaritudo quā gustata refert, & eius
facultates abundē docent.

VIRSES.

EX PLINIO.

Semen Genestæ purgat Ellebori uice, drachma & dimidia pota in aquæ mulsa
cyathis quatuor ieiunis. Ramis similiter cum fronde in aceto maceratis plurib; die-
bus & tuis, succum dant ischiadicis utilem, cyathi unius potu. Quidā marina aqua
macerare malunt, & infundere clystere. Perunguntur eodem succo ischiadici, addi-
to oleo. Quidam ad stranguriā utuntur semine. Genista tusa cum axungia, genua
dolentia sanat.

APPENDIX.

Ex iam cōmemoratis uerbis perspicuum omnibus fit, Sparto & Genistæ, nō ob-
stante quod forma non nihil distent, eandem inesse facultatem: ut enim Spartum pi-
tuitam per superna & inferna purgare potest, sic etiā Genista. Hinc adeò fit ut eius
seminis hodierno tempore contra podagram magnus sit usus. Vrinam etiam ama-
ritudinis ratione mouet, & quia incidendi & extenuandi facultatem habet, lapidem
tum in renibus, tum in uesica cōfringere, ut etiam recentiores tradunt, potest. Stru-
mas denique atq; alios tumores discutere posse ijdem scribunt.

NOMINA.

RIORI non admodum dissimilem herbam nonnulli Genistellam uo-
cant, quod scilicet Genista exilior & humilior sit. Germanicè appellari
potest, die stehende **Ginst**. Alij uocat **Erdpfrynen** / oder **klein streich-**
bliumen. Sunt qui non sine magno errore pro Genista utantur, quum fa-
cilitatibus diuersis prædicta sit. Sunt qui Rosmarinum aculeatum nominent, quod
eius folia Rosmarino ferè similia sint.

Genistella.Rosmarinus acu-
leatus.

FORMA.

Frutex est Libanotidis coronariæ, quam Rosmarinum uocat, penè folio, sed ri-
gido ac pungente, flore luteo, piso non dissimili, semine in exiguis siliquis rufo, ra-
dice sublutea.

LOCVS.

Nascitur in arenosis locis, secus vias.

T 2 TEMPS.

GENISTELLA
Stechende Ginst.

TEM PVS.

A Maio mense flores luteos producit, quibus pastæ apes improbū mel conficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatem possidet, ac proinde ualenter, simulq; citra mordacitatem exiccatum,

VIRES.

Semen eius serpentibus aduersari tradunt. Decoctum foliorum, profluuiū menstruorum sistit. Idem etiam potum uentris fluori succurrit. Et ut rem in pauca contraham, idem Genistella quod Hippuris seu Cauda equina potest.

DE GNAPHALIO CAP. LXXXI.

NOMINA.

 N A Φ A L I O N Græcis, Centunculum aut Centuncularis herba Latinis Centunculum
Centuncularis nominañ. Officinis ignota. Germanis **X hūrērant** appellañ. Gnaphaliū herba. uerò uocata est hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq; eius folijs, quibus **αὐτὴ γναφάλωμ**, hoc est, pro tomentis utuntur. Gnaphalion ita que dicitur, quasi tomentitia. Centunculum autem dixerūt, quod centonibus cum Gnaphaliū qua
redictum.
Centunculus cur
nucata. tomento maxima sit cognatio. Germanicam nomenclaturam ab eius facultate aduersus dysenteriam illi inditam esse nemini non notum est.

GENERA.

Duūm esse uidetur generum: unum enim paulò latioribus ac candidioribus folijs constat: alterum uerò tenuioribus & minus candidis, quodq; flores in summitate ac cacumine tantum profert. Verum cum forma parum admodum, facultatis uerò nihil distent, nos una pictura genus utrumq; complexi sumus.

FORMA.

Candida & mollia Gnaphalium obtinet folia, atque adeò tomentitia, floresq; luteos, radicem uero capillatam ac tenuem, ut pictura ipsa monstrat.

LOCVS.

Vulgaris herba ubiq; scatens Gnaphalium, in locis siccis potissimum, interdum etiam pinguibus proueniens.

TEM PVS.

Iunio & Julio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit atque adeò exiccat Gnaphalium.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Gnaphaliū folijs aliqui pro tomento utuntur. Tamen faciunt hæc ipsa in austero uino pota ad dysenteriam.

EX GALENO.

Folia Gnaphaliū mediocriter adstringunt, ac proinde quidam id exhibent ex austeriorum uinorum quopiam dysentericis.

EX PLINIO.

Datur in uino austero ad dysenteriam, uentris solutiones, mensesq; mulierum sistit. Infunditur autem tenasco. Illinitur & putrescentibus ulcerum.

GNAPHALIVM

Rhürkraut.

A

N O M I N A.

IPΣAKOΣ Grēcis, Labrū ueneris, Carduuus ueneris Latinis, Vir *virga pastoris*.
ga pastoris officinis, & Cardo fullonum dicitur. Germanis *Kar-*
tendistel/Bübenstrel/Weberkarten. Dipsaci autē nomen à con- *Dipsacus unde*
trario inuenit, quoniam concavo alarum sinu rorem uel imbre- *dictu.*
recipiat, quo uelut ad abigendas sitis iniurias abutitur. Labri ue- *Labrum ueneris*
neris nomenclationē à carinato foliorum habitu contraxit, quæ se
anfractuosa sinuantia ambage, peluis uel lauaci speciem cōstituunt, & intra se hu-
morē nunquam nō retinent. Virga pastoris haud dubiè dicta est, ob longas uirgas, *virga pastoris*.
quibus cardui ad poliendos pannos utiles insident, quas pastores forte sumunt, &
ea parte qua possit manu capi aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem
ducunt. Carduuus uerò fullonius coepit appellari, quod ea rudes pannos uelut echi- *Carduuus fullo-*
no quodam expoliunt, detractisq; floccis concinnant. Errat mirum in modum Se- *nus.*
rapionis interpres, qui sub Virgæ pastoris nomine, Polygonon Dioscoridis de- *Serapionis inter-*
liniat. *pres perstringi-*
tur.

G E N E R A.

Duūm est generum. Vnum quod à fullonibus in hortis plantatur, alterū quod
sua sponte paſſim prouenit. Differunt inter se hac quidem ratione, quod primum
folia latiora & profundius in ambitu incisa, flores candidos, echinataq; capitula ma-
gis aculeata habeat; alterum contrà angustiora & minus laciniata folia, flores pur-
pureos, capitulaq; minus aculeata obtinet. Nos discriminis illius rationem haben-
tes, prīmi generis appellaūimus Dipsacum album, alterius uerò Dipsacum purpu-
reum, ad florū nimirum respicientes diuersitatem.

F O R M A.

B Aculeatarum generis est hæcherba. Caulem habet altum, spinis horrentē, folia
caulem amplectentia, lactucæ similia, in singulis geniculis bina, oblonga, aculeis ar-
mata, quæ in dorsi medio ueluti bullas intus & extrā spinosas habent, cōcauo quo
se in geniculis cōiungunt sinu, quo aquæ, rores, & imbræ asseruantur, unde Dipsa-
ci quasi sitientis nomen traxit. In cacumine caulis, singulis surculis capitulū unum
echino simile inest, oblongum, aculeatum, quod postquam exaruerit candidū ap-
paret. Dissectū per medium medullam caput, uermiculos habet. Quod si itaq; con-
templeris eam quam herbarij hodie Virgæ pastoris & Carduum fullonū nominat
herbam, offendes omnes huic notas respondere. Siquidem hæc pastoria uirga pro-
fert caulem binūm cubitorū, imò qui sæpiuscule supra hominis altitudinē increcat,
spinis horridum, geniculatū, folia lactucæ, in singulis geniculis bina, prælonga, acu-
leata, quorum toruli bullantibus turgent spinis, dorsoq; nocentibus aculeis rigent,
carinato alarū sinu, qui peluis uel labri modo roris & imbris pluuij capax sit. Gna-
ræ laticis huius auiculæ, cum solis ardentissimus opprimit æstus, huc appelluntur
ad satianda sitis desideria, illis facta bibendi potestate anfractu liberalem potum mi-
nistrante. Scaporum fastigia echinato minantur uertice, resupina hamulorū flexu-
ra, mucronibusq; leuiter uncinatis, quibus rude lanificiū aspero ductu lœuigatur.
Singuli echini è rotundo in oblongum quodantenus turbinantur, inter quorum
spicula candicans aut purpureus emicat flos. His dissectis in medullo uermiculos
identidem nobis in autumno quum exiccati incipit licet inuenire. Vermiculus au- *Vermiculi in*
tem albus est, qui per cauitatem echini dimouetur, & in caudicem transit. Hyeme *echinis Dipsaci*
etiam eundem uidere licebit antequam præ frigore moriatur. Imò etiam ueris ini- *inuenti.*
tio in quibusdam uermiculi à nobis reperti sunt, partim uiui, partim mortui.

T 4 LOCVS.

DIPSACVS
ALBVS.

Weiß Kartendistel.

DIPSACVS
PURPVRVS.

Braun Kärtendistel.

C

LOCVS.

Nascitur humectis locis, iuxta riuos aquarum & fontes: quapropter nonnulli Dipsacon à Græcis nominatum esse arbitrantur.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, Junio & Julio potissimum mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Dipsaci spinæ radix ex secundo ordine exiccantium est, habetq; nonnihil abster-
sorium.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix cum uino decocta & tusa usq; dum cerati crassitudinē accipiat, im-
posita rimas fistulasq; sedis sanat. Oportet autem medicamentum hoc ærea pixide
recondere. Ferunt præterea formicis & uerrucis pensilibus remedio esse. Vermi-
culi capit is eius in folliculo clausi & collo aut brachio appensi, quartanas sanare pro-
duntur.

EX PLINIO.

Sanat rimas sedis, item fistulas decocta in uino radice usq; dum sit crassitudo ce-
ræ, ut possit in fistulam mitti. Item uerrucas omnium generū. Quidam & alarum,
quas modo diximus, succum ijs illinunt.

APPENDIX.

Aliæ facultates quæ à Serapionis interprete & alijs recentioribus illi concedun-
tur non sunt genuinæ, sed spuriæ, & Polygono adscribendæ.

DE DAPHNOIDE CAP. LXXXIII.

D

NOMINA.

Laureola.
Daphnoides un-
de dicta.

ΑΦΝΟΕΙΔΕΣ græcè, Daphnoides latinè nominatur. Officinis & nostris
ætatis herbarijs, græcam imitantibus uocem, Laureola. Germanis ȝei-
lant & ȝeidelpast nuncupatur. Daphnoides autem & Laureola, à Lau-
ri forma & specie, quam in folijs & fructu refert, dicta est.

FORMA.

Frutex est cubitalis, ramos complures habet lori instar flexiles, à medio sursum
uersus foliosos. Cortex ramos uestiens admodum glutinosus lentus est. Folia
Lauro similia, molliora tamen, tenuiora, nec facile fragilia, os & fauces erodentia,
incendentiaq;. Flores candidi. Fructus ubi ematuruerit subniger. Radix inutilis.
Obiectio dis- Quæ in uniuersum omnes note Laureole hodie dictæ cōueniunt. Nec obstat quod
solatio. Dioscorides suæ Daphnoidi candidos tribuat flores, cum Laureola purpurascentes
potius habeat: solet enim color secundū diuersas regiones in eadem sæpè herba mu-
tari, ut fusius in Symphyto maiore dicemus. Et certè nihil incōmodi erit si etiā Lau-
reolæ flores quispi am candidos dixerit, cum albi coloris non minor quam purpu-
rei in ijs portio reluceat. Verisimile quoq; est Dioscoridem ab extremo potius co-
lore, quam medio flores appellare uoluisse.

LOCVS.

Nascitur in montanis & sylvestribus locis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere anteq; folia erumpunt. Fructū autē autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida est admodum & sicca.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Ducit per inferna pituitosa siccum aut recens Daphnoidis folium. Vomitus &
menses cit. Cōmanducatum capit is pituitas elicit. Sternutamenta itidem mouet.
Purgant etiam seminis eius pota grana quindecim.

EX PLI-

DAPHNOIDES

Zelant.

EX PLINIO.

C Daphnoides siue sylvestris laurus aluum soluit, recenti folio uel arido drachmis tribus cum sale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit foliū & uomitus. Stomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæue purgationis causa sumuntur.

APPENDIX.

Officinarum error. Animaduertendū hoc loco mirum in modum errare officinas, propterea quod folijs Daphnoidis pro Mezereon, quæ tamen græcorum est Chamelæa diuersa ad modum à Daphnoide, utantur: & eius fructu proocco cnidio, quod fructum Thy melegæ esse notius est quām ut demonstrari debeat. Sic in manifestissimis cæcutire solent officinæ, pulchrè interim ad eos errores connuentibus medicis, non minus quām illi rei herbariæ imperitis. Thymelæan uero non esse laureolam hodie appellatam herbam, ex eo colligi potest, quod hęc ipsa, Dioscoride autore, linum nōnullis nominata sit, non alia quidem ratione, quām quod satiui lini similitudinem referat, cui quām dissimilis laureola sit, nemo non nouit. Sunt etiam qui ad hanc similitudinem respicientes, in hodiernum usque diem linum sylvestre appellant.

DE DRYI CAP. LXXXIII

NOMINA.

PYΣ Græcis, Quercus Latinis & Officinis, Germanis Eichenbaum appellatur.

FORMA.

D Notissima est arbor Quercus, procera, crassiore & asperiore caudice, ramosa, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & grandissimas, galas item & uiscum. Radix eius latissimè circumiacentem terram amplectitur.

LOCVS.

Passim in sylvis alijsq; locis nascitur.

TEMPVS.

Vere quidem germinat, sed tardius multis alijs arboribus.

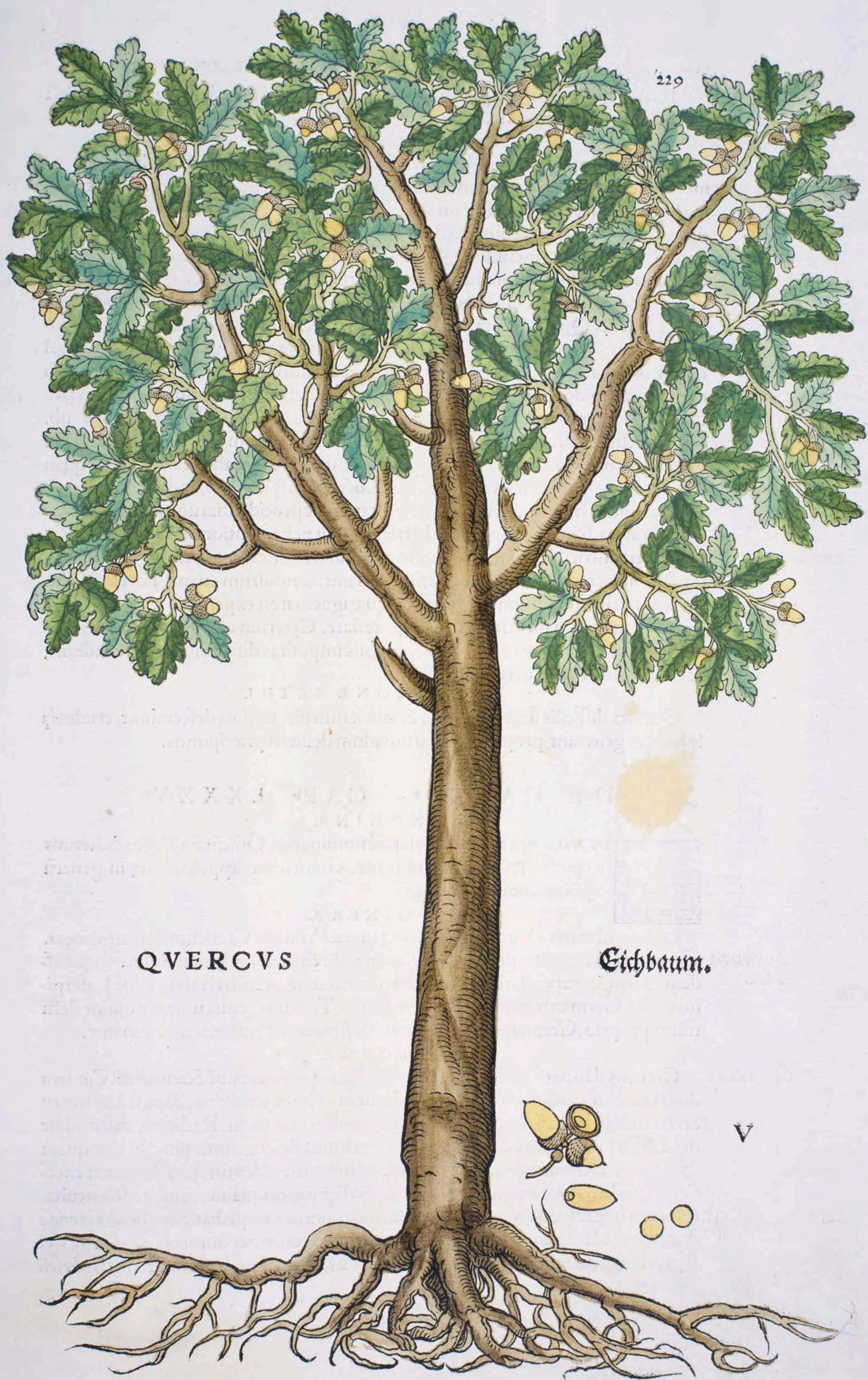
TEMPERAMENTUM.

Desiccatur, adstringit & excalfacit paulo infra media, in genere scilicet eorum quæ tepida sunt.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Quercus omnis adstrictriam facultatem habet, præsertim id quod inter corticem & caudicem membranæ simile clauditur: quinetiam membrana putamini glandis subiecta. Decoctū ex ijs datur dysentericis & sanguinē excreantibus, & in pessis tritum contra fluxiones mulierum apponitur. Glandes idem possunt. Vrinam ciunt, capitis dolorem, & flatus comedæ pariunt. Resistunt esitatæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis cum lacte bubulo potum, contra toxica prodest. crudæ autem tritæ & illitæ inflammations leniunt. Ad malignas duritias, & malefica ulcera cum adipe suillo salso conueniunt. Galla fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, præ se ferens formam in digitis articulorum, solida, nullo foramine peruia. Altera leuis, plana, perforata. Eligī debet omphacitis quæ efficacior est. Vtracq; uehementer adstringit. Carniū excrementias tritæ, fluxiones gingivuarū & columellæ, atcq; in ore aphthas reprimunt. Nucleus earum cauernis dentium inditus, dolores sedat. Crematae carbonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto, aut oxalme extinctæ, sanguinem reprimunt. Decoctum earum ad infusus utile, contra uuluæ procidentias, fluxionesq;. Capillos denigrat aceto aut aqua maceratae. Celiacis, dysentericis, cum uino aut aqua trita conuenienter illinuntur aut bibuntur. Vtiles & obsonijs mixtæ, aut integræ in aqua præcoctæ, in qua ali- quid co-

229

c quid coquendum sit quod ipsis cōferat. In summa, galla utendum quoties opus est adstrictione & exiccatione.

EX GALENO.

Quercus omnes partes adstricteriae facultatis participes sunt. Sed plus tamē que in truncī cortice membrana subest, tum que sub glandis putamine, ea uidelicet que fructus carnem conuestit. Quamobrē ad fluxum muliebrem, sanguinis expusiones, uentrisq; diuturnos fluxus, cōmodam esse credunt. Maximē uero ea utunt̄ decocta. Siquidem ego quandoq; glutinasse me uulnus memini securi inflictū, quum nullum ad manū esset medicamentū præter ipsius Quercus folia. Terebam uero in leui saxo, & uulnus cum circumiacentibus locis illinebam. Eandem folijs uim habet & fructus Quercus, eoq; medici nōnulli ad incipientes, & crescentes phlegmonas utuntur. Nam quæ iam uehementes sunt, adstringentibus haud indigent. Galla quæ omphacitis nuncupatur, admodum acerbum est medicamentū, plurimum terrenae & frigidæ substantię particeps, per quam desiccat & reprimit fluxiones: adhæc constringit contrahitq; partes laxas ac languidas, omnibusq; fluxionū affectib; strenuè resistit. Esto uero tertij in desiccando, secundi autem in refrigerādo ordinis. Altera autem galla, flaua, laxa, & magna, exiccat quidem etiam ipsa, sed tanto, quanto acerbæ qualitatis minus est particeps. Cocta itaq; ipsa per se, ac deinde trita cataplasmata non instrenuum est sedis phlegmonarū, ac procidentiarum. Porrò coquenda est in aqua, si modica opus sit adstrictione: sin uehementiore in uino. Et si augere insuper adstrictionem sit opus, uino etiam utare austeriore. Deniq; gallæ combustæ sanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniam ex ustione assumunt, suntq; ihs quæ ignem non expertæ fuerint, tum subtilliorum partiū, tum maiore desiccandi potestate. Ceterum quum ad sanguinis suppressionem præparare eas uoles, carbonibus impositas dum undequac; candeant, aceto aut uino extinguere oportebit.

EX SYMEOENE SETHI.

Glandes difficilis sunt coctionis, & ualde nutriūt, tardius descendunt, crudosq; humores generant, proptereaq; illarum usum deuitari præcipimus.

DE DAVCO CAP. LXXXV

NOMINA.

A Y K O Z græcè, Daucus latine nominatur. Officinæ alijs & adulterinæ herbis sub hoc nomine utuntur. Germanicas appellationes in generū explicatione indicabimus.

GENERA.

Dioctordes tria Dauci cōmemorat genera. Primum Creticum daucum uocat. Berwurz Germanis Berwurz/ propter capillatam radicem, aut quia uteri dolorem, qui ihs cur dicitur. dem Bermüter appellatur, sanat. Alterum nomine peculiari caret, folijs Laserpitio simile, Germanis weiß Hirzurz dicitur. Tertium genus itidem nomine destituitur proprio, Germanis autem nonnullis schwartz Hirzurz nominatur.

FORMA.

Creticus daucus Creticus daucus folia Fœniculo similia habet, minora tamē & tenuiora. Caulem dodrantalem, umbellam Coriandro similem. Flores candidos, & post hos semen acre, candidum, hirsutum, & in cōmanducando odoratum. Radicem crassitudine digitali, & longitudine dodrantali. Omnes huius descriptionis notę, herbæ quam Berwurz Germani uocant conuenire ad unguem uidentur, una duntaxat excepta: siquidem semen non est hirsutum. Sed quum omnia alia, atque adeò facultates etiam ipse respondeat, nō est cur una hæc nota nos impedit, cur minus Creticū daucum credamus, aut saltem Germanicū qui Cretico per omnia respondeat. Vel si prorsus alicui non satisfaciunt, quæ diximus, dicat planè hanc herbam esse Seseli Creticum,

DAVCVS
CRETICVS.

Berwurtzel.

DAVCI
ALTERVM GENVS.

Weiß hirtz wurtz.

DAVCI
TERTIVM GENVS.

Schwarz hirtz wurtz.

V 3

Creticum, cuius etiam herbæ notę omnes huic nostrę cōueniunt, necq; etiam facultates quas similes Dauco cretico habet, discrepāt. Alterum Apio syluestri, uel, ut antea diximus, Laserpitio simile est: aromatū modo odoratum, acre, gustanti odoratum & fenuens. Tertiū folijs Coriandro assimilatur, flore candido, capite & semine Anethi, in quo umbella erraticæ Pastinacæ similis est, semine oblongo plenum, sapore ut Cumínū acri.

LOCVS.

Primum in petrosis & apricis locis nascitur, nusquam uero in Germania copiosius quam in Martianæ syluæ quibusdam pratis prouenit. Reliqua duo genera in altis montibus gignuntur.

TEMPS.

Iunio & Julio mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Semen Dauci admodum calefacit & exiccat. Idem etiam, sed minori efficacia, facit herba.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Daucorum semen calefaciendi uim obtinet. Potum menses, foetus, & urinas mouet. Torminibus liberat. Tusses diutinas lenit. Succurrit phalangiorum morsibus cum uino potum. Oedemata illitum discutit. Ex alijs seminis tantū usus est, ex Cretico radicis etiam, quæ cum uino præsertim ad uenenata babitur.

EX GALENO.

Dauci semen efficax admodum tum mouendæ urinæ medicamentū, tum prouocandis mensibus. Multum etiam discutere foris impositum ualet. Ipsa etiam herba eandem uim obtinet, semine tamen inferiorem, nimirum ob aqueæ humiditas misturam.

EX PLINIO.

Vehementer urinam impellit. Creticum magis contra serpentes pollet. Bibitur ē uino drachma una, datur & quadrupedibus percussis, aduersatur phalangio, capitis dolori medetur, tussi subuenit, stranguriæ medetur drachma seminis. Eius radix in uino pota, dysenteriam fistit. Contusis & euersis potū duobus obolis in mulsi cyathis tribus subuenit, aut si febris adsit in aqua mulsa. Menses & secundas potum facillimē pellit. Calculos ejicit. Folia omnia tela infixæ corpori extrahunt.

DE DRACONTIO MAGNO ▶ CAP. LXXXVI ▶

NOMINA.

Serpentaria
maior.
Dracunculus un
de dicta.

Colubrina.

PAKONTIA μεγαλη, ἡ οφειόν πορφυρά Græcis, Dracunculus maior Latinis, nonnullis Serpentaria maior dicitur. Officinis ignota herba. Germani Schlangenfraut vocant. Nomen autem à figura sumpsit: caulis enim glaber, purpureisq; respersus lituris, uersicolori facie, corpus anguum representat & æquat longitudine. Vertex quoque sinuoso oris hiatu linguam exerens cruentam, caput exprimit. Atque hinc est quod ueteribus etiam Romanis Colubrina ac Serpentaria nuncupata sit: uel sic dicta, Plinio autore, quod ē terra ad primas serpentū uernationes exeat, rursusq; cum iisdem se in terram recondat, nec omnino occultata ea appareat serpens.

FORMA.

Caulē habet glabrum læuumq; rectū, bicubitalē, baculi crassitudine, uersicolorē, ut angui similis uideat, purpureis etiā maculis abundat. Folia fert Ramicis inflexa, & plicata. Fructū in summo caule racemosum, coloris inter initia cineracei, postea q; maturuit crocei & punicei. Radicē grandē, rotundā, candidā, tenui cortice uestitā. Ex qua deliniatione omnib. perspicuū fit, plantā eam cuius picturā exhibemus, esse Dracunculū maiore. Simplici enim caule attollit, binū cubitūm alto, leui glabroue, recto, baculi crassitudine, uersicolorib, anguiū maculis variegato, purpureis etiā intercur-

C intercursantib. lituris, ita ut planè serpentis habitum coloremq; mentiri uideatur. In uertice comofo folia prodeunt sene septenáue, crassiore pediculo digitorū modo propendentia, puniceis respersa notis, Romicis primi generis figura. Efoliato scapi fastigio, uagina quedam foris herbacea prosilit, in mucronem sensim turbina ta, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat. Ea seminis incremento distenta dissilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescensq; perit relicto cornu. Cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis primo uirentibus, dein croceo & puniceo colore rutilantibus. Radix denique magna, rotunda, alba, tenuiç cortice uestita. Et in summa, nulla est prorsus nota, quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Nascitur in opacis sepibus.

TEMPS.

Carpitur semen cum maturitate nigrescit. Radix per messem effoditur, hoc est, Julio mense, aut initio Augusti.

TEMPERAMENTVM.

Dracunculus acris & amarus est, leuiculamq; quandam adstrictionem habet, ut calidam & sicciam esse nullus dubitare possit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefaciendi uim obtinet. Tosta & elixa cum melle delincta orthopnoicis, ruptis, conuulsis, tufisibus, & destillationibus prodest. Pota cum uino uenerem stimulat. Concisa & ex melle illita, ulcera maligna atq; phagedænica expurgat, praesertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fistulas, & foetus euocando compo nuntur. Ad uitiligines cum melle efficaciter illinitur. Polypos & carcinomata absu mit. Succus eius ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, albugines, caliginemq; utilis est. Odor herbæ radicisq; recens cōceptos abortu uitiat. Idem præstant triginta grana eius in posca pota. Sunt qui eius succum cum oleo aurium doloribus infudere. Quinetiā folia eius, utpote adstringentia, uulneribus recentibus imposuere, in uino autem cocta pernionibus. Ferunt non feriri à uipera eos qui folia manibus affricuerint, aut radicem gestauerint.

EX GALENO.

Dracantium quiddam Aro persimile habet, tum folijs, tum radice. Acre etiam est & amarum, tenuiumq; partium. Obtinet quoque leuem quandam adstrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acris scilicet & amara, coniuncta est, medicamentum factum est, ut que maximè efficax. Nam radix uiscera omnia expurgat, crassos potissimum & lentos humores extenuas. Optimumq; remedium est contumaciū ulcerum. Expurgat extergetq; strenue tum alia quæ extersionem desiderant, tum alphos cum aceto. Folia quoque, utpote similem facultatem habentia, ulceribus, uulneribusq; recens inflictis accommoda sunt, & quanto minus fuerint sicca, tanto magis conglutinant; nam quæ sicciora sunt, uiribus sunt acrioribus quam ut uulneribus cōueniant. Creditum est caseum humidū si illis foris tectus reponatur, ob temperaturæ illorum siccitatē, à putredine cōseruari. Fructus ualentior est, nō folijs tantum, sed & radice: proinde & cancros, & polypodas elquare creditus est. Succus quoq; eius uitia oculorum expurgat. Dracontij radicem bis terue elixam, quo omnem exuat medicamentosam uim, in cibo interdum Ari modo exhibemus, quum crassi ac glutinosi thoracem pulmonemq; infestantes humores fortiore uo expellendi ueniunt.

EX PLINIO.

Omnino habentē Dracunculū serpentes fugiunt. Ideo percussis prodeſſe in potu maiorē aiunt: ut & menses, si ferro non attingatur, ſiſtat. Succus eius & aurium dolori prodest. Reliquas facultates in Ari descriptione offendit. Vident enim ueteres Arum cum Dracunculo minori miſcuifſe.

APPEN-

APPENDIX.

^A Hæc est uera Serpentaria quæ officinis utendum erit, & minimè ea quam alio nomine Bistortam uocant. Nam uiribus planè ab ea quæ genuina est dissidet, ut suo etiam loco monuimus. Quare non est cur deinceps eandem medicamentis quæ thoraci expurgando adhibentur admisceant medici, sed hanc potius, cuius pīcturam oculis subiecimus.

DE DAPHNE ALEXANDRINA
CAP. LXXXVII.

NOMINA.

A ΦΝΗ ἀλεξανδρίας, ή ίδαια Græcis: Laurus Alexandrina, aut Idæa Latinis, officinis Vuularia, nōnullis Bonifacia, multis etiam Pagana lingua, Germanis ȝäpflein Kraut / hauckblatt / & außenblatt dicitur. Theophrastus appellat ἐπιφύλλον πομηρπον, quod fructum super folijs ferat. Alexandri pos. nam autem laurum dictam putamus, quod Alexander uictor ea usus fuerit. Hinc est quod Apuleius hanc Victoria lam nominet, quod nimirū uictores ea pro Lauro in triumphi & uictoriæ signum uterentur: quanquam in eo capite Daphnoida cum Victoria la confundat, Idæa uero ab Ida monte, quo in loco speciosior & copiosior nascatur.

FORMA.

^B Folia Rusco seu Myrto sylvestri similia habet, maiora tamen, molliora & candidiora. Fructum in medijs folijs fert rubentem, Ciceris magnitudine. Ramos spargit à terra dodrantales, & aliquādo ampliores. Radicem Rusco similem, maiorem tamen, odoratam, & molliorem. Ex qua sanè deliniatione satis perspicuum fit, eam herbam cuius picturam damus, esse Laurum Alexandrinæ. Folio siquidem Myrti sylvestris, sed ut Plinius lib. xv. cap. xxx. ait, acutiore, molliore, & candidiore, fructu inter folia rubro, magnitudine Ciceris, ramulis à terra sparsis dodrantalibus, rādice sylvestri, Myrto proxima, odorata & molli.

LOCVS.

Nascitur in locis montanis, & in Ida monte, ut cōprehensum est, speciosissima. Nunc adfertur ex inferiore Pannonia, atq; in nonnullis hortis plantata prouenit.

TEMPVS.

Fructum in æstate in medio folij, in geniculo alterius folij quod maiori supernatur, profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod gustus euidenter monstrat. Siquidem gustantibus acris simul & subamara est.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius pota pondere senum drachmarū cum dulci uino, difficulter parientibus, & stillicidio urinæ laborantibus succurrit. Sanguinem quoq; menstruū elicit.

EX GALENO.

Pota tum urinas, tum menses prolicit.

EX PLINIO.

Celeres partus facit, radice pota trium denariorū pondere, in uini dulci cyathis tribus. Secundas etiam pellit menses, eodem modo pota.

APPENDIX.

Recentiores in fauci ulceribus, & humecta supra modum columella utuntur. Hinc est quod nonnulli appendant hanc herbam pueris, ut nimia illorum humiditas exicetur.

DE EPHE-

LAVRVS
ALEXANDRINA.

Zäpfelkraut.

A

NOMINA.

ΦΗΜΕΡΟΝ, ήτεις ἄρχεια Græcis, Ephemeron, Iris sylvestris Latinis dicitur. Cum autem Galeno, Paulo, & Dioscoride testibus, duo Ephemerī genera, alterum, quod Colchicon à natali solo dici- generā. sint Ephemerī genera, alterum, quod Colchicon à natali solo dici- tur, interficiens, de quo suo loco plura: alterum quod non letale est, & præcipuo nomine Ephemerū dicitur, hic de secundo, nem- pe non interficiente, nobis sermo duntaxat erit. Ephemerū autem Ephemerum cur nominatum est, non quod eadem die iugulet (nulla enim ei uis mortifera inest) sed dictum. quod flos illius confestim marcescat, nec longius uno & altero die cōmoretur. Vul- gus & officinæ Lilium cōuallium, quod in opacis & lucis nascatur, appellant. Ger- mani Mayenblümle. Liliū conualliu.

FORMA.

Caulē & folia Lilio similia habet, tenuiora tamē. Flores candidos amarosq;. Fru- ctum mollē. Radicē unam digitali crassitudine, longam, adstringentē, odoratam. Quæ siquidē deliniatio ita herbę illi quam uulgaris Lilium cōuallium nominat con- uenit, ut nulla prorsus in ea sit nota, quæ ei nō respondeat. Caulem enim & folia Li- lii habet, sed tenuiora. Flores candidos & suauiter olentes, gustu amaros. Fructum mollem, colore puniceum, asparagi fructui non dissimilem. Radicem singularem digitī minimi crassitudine, longam, adstringentem & odoratam. Nec obstat quod obiectio diluitur. nunquam aut rarissimè apud nos reperiatur radix quæ minimi digitī crassitudinem aequet. Dioscorides enim cum alicui herbæ aut radici mensuram tribuit, id facit ut maiori parti indiuīduorū illius speciei quadret, nec adeò statam mensurā assignat, quin quandoq; infra aut supra hanc esse possit. Cui hoc etiā accedit, quod magnitu- do secundū diuersas regiones in una eademq; herba s̄epe uariatur, ita ut nihil mirū sit radices nostri Ephemerī, paulo quām illius quas Dioscorides uidit minores esse.

LOCVS.

Nascitur in sylvis & umbrosis locis.

TEMPS.

In Maio mense flores illius magna copia erumpunt, ac mox iterum euaneantur atq; decidunt. Deinde Julio mense fructus profertur Asparago haud dissimilis, ut dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Mistæ est temperaturæ, Galeno teste, nempe repellentis & discutientis, quia scili- cet radix adstringit, floresq; amari sunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix in dentium doloribus remedio est, si decocto eius colluuntur. Folia in uino decocta & illita cedemata & tubercula, quæ nihil adhuc puris cōtraxerunt, discutiunt: τούτη enim & non ὡψη legendum, ut ex Galeno liquet.

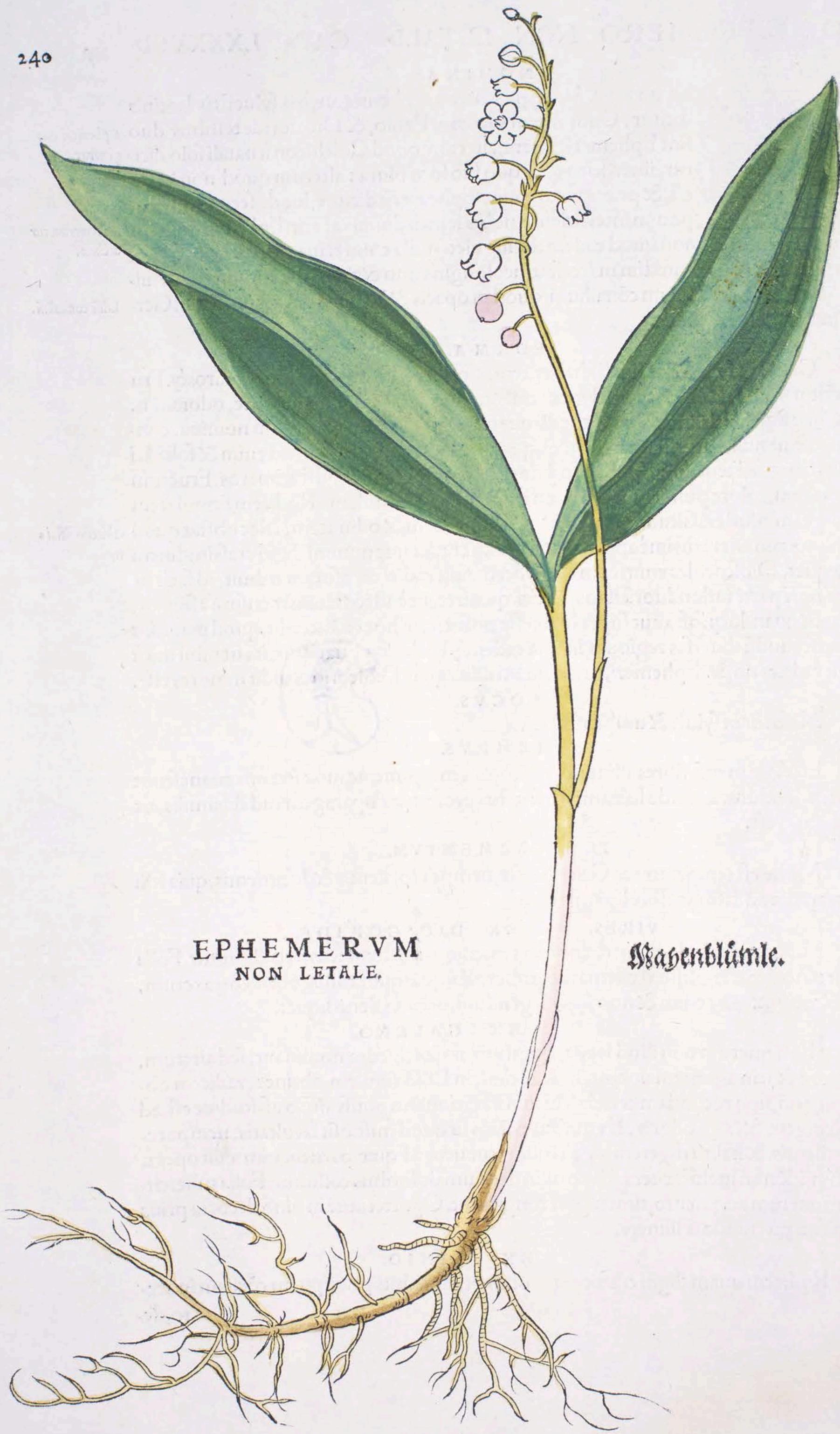
EX GALENO.

Ephemerum non illud letale, quod etiam Colchicum nominant, sed alterum, quod & Irin agrestem uocant, folia & caulem Lilio similem obtinet, radicem ob- longam, non rotundam ceu Colchicum: digitī autem potissimū crassitudine est, ad stringens & boni odoris. Ex quibus palam fit quod mistæ sit facultatis, nempe re- repellentis, & halitu digerentis. Testificantur uero id quæ particulatim ædit opera. Siquidē non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Folia tubercu- lorum tum augmento, tum uigori congruunt. Oportet autē in uino decocta prius quām pus moueas illinere.

EX PLINIO.

Radicem unam digitī crassitudine obtinet, dentibus præcipuam cōcismam in ace- to, de-

240

EPHEMERUM
NON LETALE.

Mähenblümle.

A to, decoctamq; ut tepido colluantur. Et ipsa etiam radix mobiles fistit, cauis & exensis imprimitur.

APPENDIX.

Recentiores roborare cor, iecur, cerebrumq; tradūt. Hinc est quod eius succum aut decoctum syncopa, uertigine, morboq; comitali correptis, attonitis, & phreneticis exhibeant. Cæterum incipienti elephantiae, ne latius serpat, & altius radices agat, uiam præcludere scribūt. Ocularij medici ad oculorum caligines discutiendas eo etiam utuntur.

DE ELENIO ▶ CAP ▶ LXXXIX ▶

NOMINA.

ELENION Græcis, Elenium & Inula Latinis, officinis Enula, rusticis Campana, uulgo iunctis utrisq; uocabulis Enula campana dicitur. Ger Enula campana manis Alant. Elenium autem ab Helenæ lachrymis, e quibus natum fabulantur, quidam dictum esse uolunt. Alij quoniam cōtra serpentes ex Elenium unde dicuntur. eo primum ab Helena remedium inuentum sit.

FORMA.

Caulem ex se mittit Elenium crassum, hirsutum, cubitalem, & aliquando maiorem (interdum enim iustum hominis staturam altitudine æquat) angulosumq;. Huic supernè lutei flores insident, & in his semen Verbasco simile, tactu pruritum excitans. Folia angustifolio Verbasco similia obtinet, lanuginosiora tantum & oblonga. Radicem subruffam, odoratam, magnam, subacrom, ex qua ad consitionem Liliorum aut Ari instar, pingues propagines appendicēsue auferunt. Hæ siquidē notæ Enulæ campanæ uulgo dictæ pulchre quadrant, neq; obstat quod nō in cun. obiectio diluitur etis græcis exemplaribus omnes illæ habeantur, cum in nonnullis, ijsq; probatissimis faltem, legant. Sic Marcellus Virgilius Florentinus in suis quos edidit in Dioscordem cōmentarijs testatur, sibi uisum esse antiquissimū ac probatissimū codicem, in quo adhuc omnes seruentur. Et certè nihil absurdī cōmittemus, si nonnullas Dioscoridē notas subticuisse dicamus, cum euidentissimū sit Inulam nō passim una forma præditam nasci, quando, eodem Dioscoride teste, in quibusdā locis caulem haud emittat: in irriguis deniq; procerior & elegantior, quam in sicciorib. proueniat. Huc accedit quod aliās sāpe notas etiam admodū necessarias pr̄termittat.

LOCVS.

Nascitur montanis, umbrosis, & siccis locis. In hortis etiam passim hodie plantatur.

TEMPVS.

Radix æstate effoditur, & concisa siccatur. Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTUM.

Elenij radix non primo statim occursu excalefacit, ac proinde non dicenda est calida & sicca exactè, ceu mel & piper album, sed cum recrementio humore.

VIRSES.

EX DIOSCORIDE.

Radicis Elenij decoctū potum, urinam & menses ducit. Ipsa deniq; in eclegmate cum melle sumpta, tussi, orthopneæ, rupturis, cōuulsionibus, inflationibus, uenenorū morbis prodest, calefaciendi uī quam in uniuersum habet. Folia eius in uino cocta ischiadicis utiliter illinuntur. Radix etiam Elenij in passo condita, stomacho utilis est. Si quidem salgamarij paululum siccata eam, mox decoctam, frigida aqua demergunt, postremo in defrutum coniectam, ad usum recondunt. Ea trita & pota sanguinem excreantibus auxiliatur.

EX GALENO.

Elenij radix maximè utilis est. Eclegmatis quæ faciunt ad educendos lentoſ &

X crassos

ELENIVM

Allanc.

A crassos qui sunt in thorace & pulmone humores commode miscetur. Rubrificant quoq; ea partes frigidis & diuturnis uexatas affectibus, cuiusmodi sunt nonnullæ coxarum passiones, ischiadas uocant, & exiguae assiduæq; quorundam articulorū præ humiditate luxationes.

EX PLINIO.

Inula à iejunis cōmanducata dentes confirmat, si ut eruta est, terram non attingat. Condita tuſsim emendat. Radicis uero decoctæ succus tineaſ pellit. Siccata autem in umbra farina tusa, & conuulsis, & inflationibus, & arterijs medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex uino lumborum dolori illinuntur.

DE EVPATORIO CAP. XC

NOMINA.

EVPATORION, Ἑπατώριον græcè, Eupatorium & Hepatoriū latinè, officinalis Agrimonia dicitur. Germanis Dermenig/Bruchwurz. Eupatorium ab Eupatore rege, qui illam primus inuenit, nominatam esse uolunt. Hepatorium uero quoniam iecori præcipue medeatur.

Agrimonia.
Eupatorium cur dictum.
Hepatorium.

FORMA.

Fruticosa est herba, unum, interdum alterum etiam scapum efferens, tenuem, lignosum, rectum, nigrum, hirsutum, cubitalem, aut etiam maiorem. Folia per interualla partibus potissimum incisa quinque, & aliquando pluribus, Quinquefolij uel Cannabis potius folijs similia, nigricantia, & serræ modo in extremitatibus incisa. Semen à medio caule enascitur, deorsum inclinatum, hirsutum, adeò ut siccatum uestibus hæreat. Hæ deliniationes adamussim, nulla reclamante nota, herbæ quam vulgus & officinæ uocant Agrimoniam conueniunt. Quapropter hanc uerum & genuinum esse Eupatorium facile deprehendet, qui singulas descriptionis partes diligenter expendet. Siquidem Agrimonia fruticosa est herba, scapum unum aut alterum obtinēs, lignosum, tenuem, rectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem uel maiuscūlū. Folia ex interuallis Cannabina, aut Quinquefolio similia, quinquepartita uel plurifariā incisa, per ambitum serrata. E medio caule semen erumpit deorsum spectans, subhirsutum, ut resiccatum uestibus adhærescat. Proinde præfracta quadam ac immedicabili cæcitate captos esse eos iudico, qui hoc ipsum hodie non animaduertunt.

Agrimonia est
uerum Eupato-
rium.

LOCVS.

Nascit̄ passim locis montosis, campestribus etiam, pratis nempe, & circa sepes.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, dum floribus abundat.

TEMPERAMENTUM.

Eupatoriū herba tenuium partium, incidendi extergendiq; facultatem citra manifestam caliditatem obtinet. Inest ei & adstrictio modica.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Contrita huius folia & cum ueteri suillo adipe imposita, ulceribus difficile cicatricem contrahentibus medentur. Semen aut herba in uino pota, dysentericis, iecinosis, & serpentium morsibus auxiliatur.

EX GALENO.

Obstructiones iecoris expurgat, & robur huic uisceri addit.

EX PLINIO.

Semen dysentericis in uino potum auxiliatur unicè.

EVPATORIVM

Gdermenig.

DE EVPHRASIA CAP XCI

245

A

NOMINA.

AVDDVBIE Euphrasiæ herbæ nomen à græcæ lingue imperitis phar-macopolis deprauatum est, cum olim Ἔφρασίᾳ dicta sit, quod nimirum Ἔφρασίᾳ oculos, quorum caliginem discutit, delectet. Ad quod nomen Germani nostri pulchrè alludentes Augentrost hoc est, oculorū solacium appellant. Nonnulli hac quoque ratione moti ophthalmicam & oculariam nominant. Officina, ut ferè in omnibus alijs herbis, corruptā uocem retinentes, Euphrasiam uocant. Etsi autem herba hæc græco & eleganti nomine donata sit, nihil tam de ea, quod sciam, apud ueteres Græcos & Latinos, nempe Dioscoridem, Plinius, Galenū, adde etiam recentiores, Aëtium, Paulum, & Actuarium scriptum reperitur. Cum uero appellatio ipsa græcam testetur originem, uidetur sane à Buglosso ueterum mutuata & desumpta esse. Ut enim hoc in unum coniectum animi læticiam parit, atque adeò Ἔφρασίᾳ dictum est, ita etiam illa quia oculos iuuat & delectat, Ἔφρασίᾳ appellari cœpit. Quam subinde uocem imperiti linguae, ut diximus, deprauantes, in Euphrasiam uerterunt.

FORMA.

Herba est parua, palmę unius longitudine, Hyssopo similis, caulinis purpureis, folijs exiguis, per ambitum serratis, flosculis albicantibus, radice exigua & inutili. Nec obstat quod Hermolaus, immensa eruditio nis uir, libro tertio, capite decimo octauo sui Corollarij, luteolos esse dicit: is enim ad partem duntaxat florum respexit, quæ lutea esse euidenter appetit. Certè si flores Euphrasiæ exquisitè consideres, neque prorsus luteos, neque in uniuersum etiam candidos esse deprehendes; tribus enim coloribus, nempe purpureo, candido & luteo, ut pictura ipsa ostendit, maculati sunt. Quum uero potior florum pars candido colore constet, factum est ut fermè omnes herbā hanc depingentes, albos illi assignarint flores, nobis autem hos candicantes dicere placuit.

LOCVS.

Nascitur in apricis collibus, & pratis ferè omnibus.

TEMPVS.

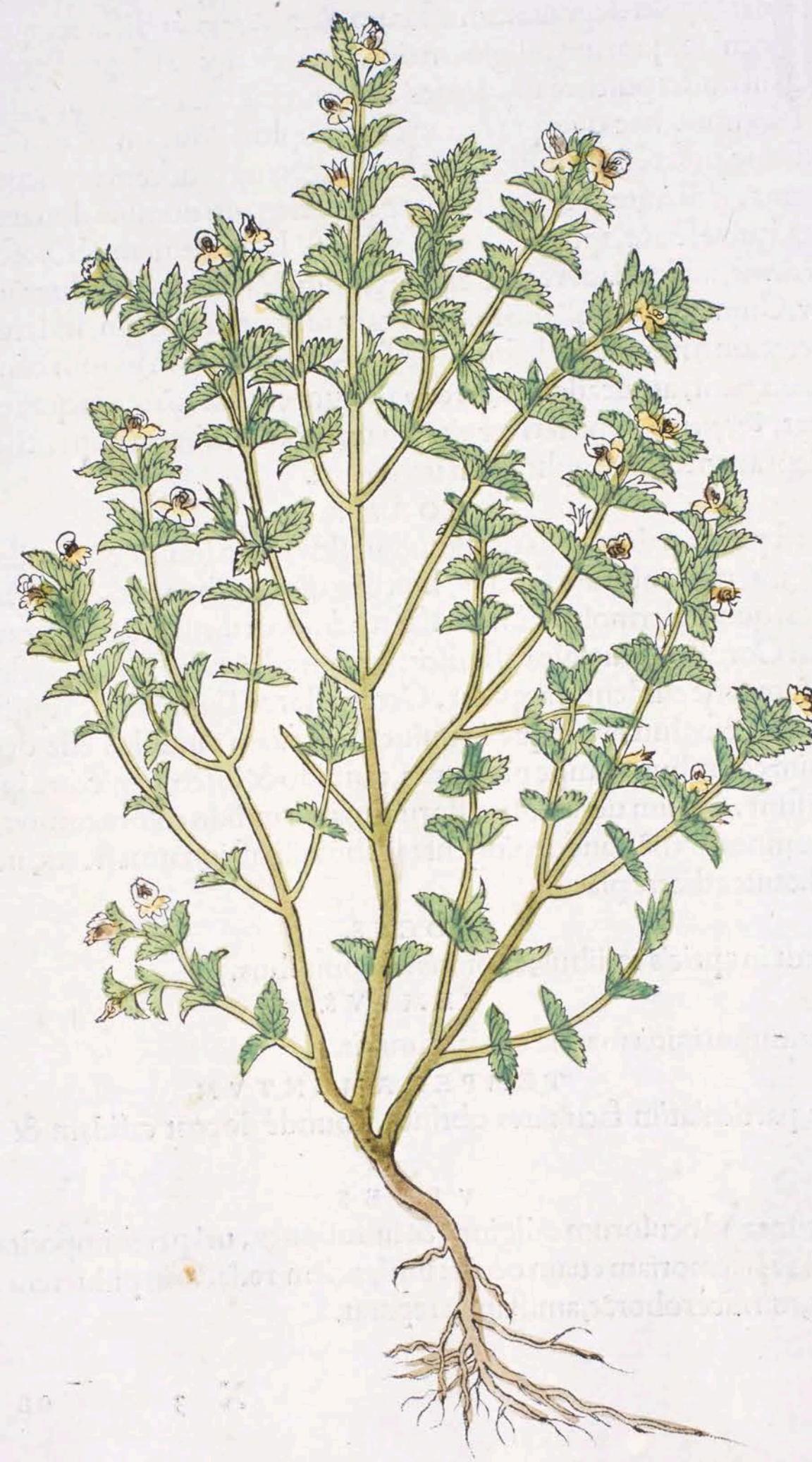
Inter autumni initia magna copia erumpit.

TEMPERAMENTUM.

Quas particulatim facultates obtinet, abundè docent calidam & siccum esse herbam.

VIRÉS.

Vtuntur ea ad oculorum caligines & suffusiones, uel per se imposita, uel ex uino decocta. Memoriam etiam oculorumq; aciem redacta in puluerem, & in uino albo pota, mirificè roborat, amissamq; reparat.

EVPHRASIA

Augentrost.

DE ELELISPACO CAP XCI

247

A NOMINA.

EΛΕΛΙΣΦΑΚΟΝ Græcis, Saluia Romanis & officinis, Germanis Salbey appellatur. Porro cum ipsa herba semper retorrida & exucca uideatur, factum est, ut Græcis Elelisphacon, quasi in tabem redacta, uel in syderationem flaccescens dicta sit, ἐλελίσφη & σφάκιος uocibus in unam coalescentibus appellationē. Est autem σφάκιος, seu potius σφάκελος, malum in plantis quum per æstatem & ardentissimū canis æustum ui solis altius penetrante, humorē quo nutriuntur deficiente, languent & arescunt. Latini syderationē nominant. Saluia autem dicta Latinis, quod ad multa, præsertim ad fœcunditatē, salutaris sit.

GENERA.

Duo sunt Saluiæ genera, quemadmodū etiam plebejū abundē nouerūt. Vnum quod priuatim Elelisphacon dicitur, squalidius folio & scabrius, lacunosa facie præasperum, multo latius, quasi cultum senserit, adeò ut domestica aut hortensis Saluia dici possit. Nos euidentiori distinctione usi, Saluiam maiorem nominauimus. Germanis etiam groß oder breyt Salbey uocatur. Alterum folio Iequius & cōtractius, quasi sylvestrem ob id referat figurā, sylvestris Saluia appellari potest, minus etiam squalore obsitū est. Nos Saluiam minorē diximus. Germani creuz Salbey / oder klein Salbey / oder spitz Salbey / edel Salbey nominant. Dioscorides utruncq; genus sub uno Elelisphaci nomine complexus est, quod scilicet facultate nihil distent, sed idem prorsus efficiant.

FORMA.

Frutex est oblongus, ramosus, quadrangulas & candidas uirgas habens. Folia mali Cotonei effigie, oblongiora tamen, asperiora, & crassiora, quæ sensim attritārum uestium modo hirsuta, subalbida, uehementer odorata, sed uirosa sunt. Semē in summis caulibus sylvestri Ormino simile gerit. Hæc descriptio, nulla prorsus reclamante nota, cum herba quam Saluiam uulgo uocant quadrat: nanque ea fruticosa est, rugosis folijs, extritarum uestium asperitatem scabritiām refectionibus, incanis, uehemēter odoratis, purpureo in spica flore, in aquilini rostri speciem falcato, semine sylvestris Ormini, ut pictura graphicè monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis asperis, & utruncq; genus hodie passim in hortis inuenitur.

TEMPS.

Carpitur in Iunio & Julio mensibus, quando nimirum floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Elelisphacos euidenter excalfacit, ac leuiter adstringit.

VIRSES.

EX DIOSCORIDE.

Foliorum ramorumq; decoctū potum urinam cit, menses foetusq; extrahit. Pastinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulneribus herba utilis est, sanguinemq; compescit. Ferina tetrāue ulcera purgat. Pudendorum pruritus foliorum & ramorum decoctum cum uino, si eo abluantur, sedat.

EX AETIO.

Tradunt quidam suffitam Saluiam menses immoderatē fluentes, & omnino muliere profluuium compescere. Agrippa sacram herbam uocauit, quam prægnantes mulieres si fluidæ laxæq; fuerint, utilissimè comedunt: cōtinet enim conceptū uitalemq; reddit: ac si succi huius heminam cum modico sale quarto à secubitu die mulier potauerit, deinde uiro misceatur, proculdubio concipiet. Aiunt in quodam Aegypti loco post saeuas pestilentias ab his qui supersunt, ad eum succum bibendū mulieres cogi, plurimosq; inde produci foetus. Dato, inquit Orpheus, sanguinem

X 4 expuen-

SALVIA
MAIOR

Groß Salbei.

SALVIA
MINOR.

Creutz salbeh.

c expuentibus succi Saluiæ cyathos duos, iejunis cum melle bibendos, & sanguis illi-
pilule. co cohibet. Tabidis pilulæ in hunc modum parantur. Spicæ nardi, Zingiberis sin-
gul. drach. ij. seminis Saluiæ assati triti & cibrati drach. viij. Piperis longi drach.
xij. cum succo Saluiæ pilulas conficito, & mane iejunis drachmam unam exhibeto,
eodemq; modo in uespere, ac postea aquæ puræ quippiam propinato.

EX PLINIO.

Menses Saluia cit & urinas. Pastinacæ marinæ ictus sanat. Torporem autem in-
ducit percusso loco. Bibitur cum Absinthio ad dysenteriā. Cum uino eadem com-
morantes menses trahit. Abundantes sistit decocto eius poto. Per se imposita uul-
nerum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in uino decoquatur,
pruritus testium sedat. Partus emortuos apposita extrahit, item uermes auriū. Ad
tussim laterisq; dolores bibitur. Contra scorpiones eadem & dracones marinos ef-
ficax. Contra serpentes quoq; ex oleo perungi ea prodest.

DE ERPYLLO ▶ CAP. XCIII ▶

NOMINA.

Serpyllum unde
dictum.

PΡΥΛΛΟΝ græcè, Serpyllum latinè. Officinæ latinum nomen retinue-
runt. Germanicè Quendel / Kinlin / Hünertöl appellatur. Serpyllum
autem, ut autor est Varro, ab eo quod serpat tam Græcis quām Latinis
dictum est, quoniā si qua eius particula terram attingit, inibi radices de-
mittit. Est enim ut Theophrastus libro sexto de plantarum historia, capite septimo
ait, proprium quoddam eius ramulorum incrementū, quippe cum posuit in quan-
tam uoluerit quispiam longitudinē trahi, adiecto illi pedamento aliquo, aut si pro-
pè sepes plantetur, aut ex altiore loco aliquo deorsum demittatur: sic enim in lon-
gum protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natura, quòd in longum serpit,
Græci & Latini peculiariter Serpyllum nominauerunt.

GENERA.

Serpyllum hor- Duo eius genera. Hortense, quod germanicè heymischer Quendel dicitur. Syl-
tense. uestre, quod priuatim Zygis uocatur, quòd fortè eo iugarentur uites. Ζυγεῖν enim
Sylvestre. Græcis interdum idem quod Latinis ligare & uincire significat. Germanicè simpli-
zugeīn. citer Quendel dicitur. Nos sylvestris tantum Serpylli picturam damus.

FORMA.

Hortense. Hortense nō dissimile est Origano, potissimum quod ad folia & ramulos ipsos
attinet, quos candidiores tantum habet, odore tamen prorsus Sampychum re-
sylvestre. præsentat. Repit humi, & in rectum non attollitur. Sylvestre contrà huminon ser-
pit, sed rectum exilibus ramulis & lignosis attollitur. Rutæ folijs plenis, angustio-
ribus tamen. Flosculos habet subpurpureos, gustu acres, odore iucundo, radicem
Plinij erratum. multifidā. Plinius secus quām Dioscorides hortense serpyllum nequaq;, sylvestre
uero humili serpere afferit, adeo ut subesse in hoc mendā uerisimile sit: res enim ipsa
& uiuæ herbarum imagines satis testantur, Dioscoridis sententiam esse ueriorem.
Dioscoridi subscriptit Aëtius. Necq; mirū est magis humili reptare cultum, quod in-
firmius humoris copia est, atque adeò ramis inualidioribus stare nequit, quām syl-
vestre, quod illo rigidius ac lignosius existit.

LOCVS.

Hortense non nisi satum prouenit, & Columella teste, necq; pinguem, necq; ster-
coratum, sed apricū locum desiderat, ut quod macerrimo solo nascatur. Sylvestre
autem in petris, collibus, & montibus plerisq; copiissimè nascitur, ita ut eo quasi ue-
stiri uideantur.

TEMPUS.

Sylvestre tota æstate floret, hortense autem Iunio & Julio mensibus.

TEMPERA-

SERPYLLVM

Guendel.

C

TEMPERAMENTVM.

Serpyllum gustu acre est, ob id calidum ualde, ita ut menses & urinam moueat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sylvestre efficacius & maiori calefaciendi ui quām hortense, atque ad usum medicinæ aptius. Menses trahit, & urinam cit potum. Torminibus, ruptis, conuulsis, iecinoris inflammationibus auxiliatur. Aduersus reptilia potum & illitum. Capitis dolores sedat coctum adiecto rosaceo, & aceto madefactū. Maximè uero lethargo & phrenitidi cōuenit. Sanguinis uomitum sedat succus eius quatuor drachmis cum aceto potus.

EX AETIO.

Serpyllum ita calefacit ut menses & urinam ducat. Huius genus duplex. Sylvestre efficacius calidiusq; hortensi, atq; omnino usus eius in medicina prefertur. Prodest torminibus, cōuulsionibus, rupturis, inflammationib. iecinoris, reptilibusq;. Potum ac illitum capitis dolores sedat. Madefactum autem aceto ac decoctum admixto rosaceo lethargicis, & diutinam phrenitim patientibus summopere cōgruit. Præterea drachmæ unius pondere ex aceto bibitum, sanguinis ejectiones cōpescit.

EX PLINIO.

Aduersus serpentes efficax, maximè Cenchrin & Scolopendras terrestres ac mārinas & scorpiones, decoctis in uino ramis folijsq;. Fugat & odore, cominus si uratur, & contra marinorū uenena præcipue ualet. Capitis doloribus decoctū in aceto illinitur temporibus, ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina & iecinorum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad liuem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis.

EX PLINIO VALERIANO.

Serpyllum calidum, simul nobis utile medicinæ usus ostendit. Capitis dolores coctum ex aceto & rosaceo tempori ac fronti illitū mitigat. Serpentes & omnia animalia uenenata adustum nidore repellit, ideo & messoribus in cibo miscetur, ut si fatigatos forte somnus oppresserit, tutè quiescant contra animalia quæ hoc tempore uenenatis hausibus sequire consueuerunt. Contusi puluis ex scrupulis xij. in aqua datus tormina emendat, urinæ difficultates resoluit, lienis quoq; iniuriæ idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus subuenit, ex duabus cyathis mellis & aceto temperatus.

DE ELYMO ▶ CAP. XCIIIID

NOMINA.

Panicum quare dictum.

ΑΥΜΟΣ Græcis, Panicum Latinis, Germanis Heydelpfenich/oder Fe nich dicitur. Panicum autem à paniculis in quibus semen est, Latini appellauerunt.

FORMA.

Milij similitudine profluit, denis ut plurimum folijs luxurians, culmo penē in surculum extenuato, nutante, rubido panicularū fastigio, prædensis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, nigris aliàs, item & candidis.

LOCVS.

Satum facile quo quis ferè loco prouenit, leuem autem & solutam terram potissimum desiderat. Nec in fabulo solo, sed in arena quoq; nascit, modo humidum cœlum, uel riguum solum sortiatur.

TEMPS.

Quadragesimo diē postquā satum est absolui, ut omnia æstiuua, inter omnes conuenit.

c uenit. Quocunq; igitur tempore satum fuerit, ubi semine prægnans erit, tum carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, præsertim si foris illinatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Milij similitudinem refert, eodemq; modo in panes defingitur, & ad idem accommodatum est, minus tamen quām Milium nutrit & adstringit.

EX GALENO.

Panicum facultate pauci nutrimenti, & exiccatoria. Sistit quoq; nō nihil uentris fluxus, ceu ipsum etiam Milium. Panis itaq; eius exigui est alimenti & refrigerans. Constat insuper præaridū & instar arenæ aut cineris friabilem esse: caret enim penitus pinguedine & lentore. Iure igitur aluum humentem desiccatur. Agricolæ farina huius cocta admisto adipe suillo & oleo uescuntur. Panicum in omnibus Milio cedit, insuauius esu, concoctu difficultius, uentremp; magis coercet, minusq; nutrit. Huius farinā interdum cum lacte coctam, rustici ueluti triticeam esitant. Clarumq; est id edulij tanto quām illud per se solum assumptū melius esse, quanto lac huius seminis natura ad boni succi procreationē, aliaq; omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, cōcoctionem, uentris subductionem, in totum corpus distributionem, adeoq; ipsam in edendo suavitatem & uoluptatem. Hoc nanc; semen nulla gratia aut iucunditate commendatur.

EX PLINIO.

Panicum Diocles medicus mel frugum appellauit. Effectus habet quos Milium. In uino potum prodest dysentericis. Similiter ijs que uaporanda sunt excalfactum imponitur. Sistit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die haustum. Sic prodest & ad dormina.

DE ERICA CAP. XCIV

NOMINA.

EPIKH Græcis, Erica Latinis, Heyd Germanis dicit. Officinis inusitata.

FORMA.

Erica fruticosa arbor est Tamarici similis, multò tamen breuior. Eius flore utentes apes, reprobū mel conficiunt. Plinius lib. xxiiij. cap. ix. frumentum esse scribit nō multum à Tamarice differentem, colore Rorismarini, & penē folio. Id quod uerè de ea Erica, cuius nos picturam damus, dicitur. Theophrastus etiam Rosmarino similem Ericam facit. Habet flores in candido purpureos.

LOCVS.

In montibus & syluis locisq; arenosis nascitur.

TEMPS.

Autumno floret sola ferè in syluis.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est Erica, id quod in gustu amaritudo satis docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ericæ coma & flores illita serpentium morsibus medentur.

EX GALENO.

Discutiendi facultate prædicta est Erica; flore eius potissimum & folijs utendum.

EX PLINIO.

Ericen aduersari serpentibus tradunt.

APPENDIX.

Recentiores herbarij præter iam cōmemoratas, alias facultates addunt, nimirū florū decoctum lumborū ac uentris dolores lenire posse. Succum ex folijs floribusq; elicitum, oculis imbecillibus guttatum instillatum, aut foris inunctū cōferre.

DE ERY-

ERICE

Heyden.

Y 2

NOMINA.

EPYSIMON grécè, Irion latinè uocatur. Officinis nostris incognita. Vul-
gares herbarij non inepte Sinapim sylvestrem, nōnulli etiam Rapistrū,
Germani Hederich & Wilden senff appellant. Sunt qui perperam, eo
quod gustu Erucam imitatur, sylvestrem Erucam nominant. Alia enim
est Erucā sylvestris ab ea quam Rapistrum nominant herba, ut suo loco dicemus.
Erysimon quidam ἐρυζίμων nomen mutuatum esse credunt, id est, à multiplici
foliorum sectione; nam Erucæ modo laciniata cōspiciuntur. Alij ab oleris præstan-
tia dictum uolunt, quasi φύτευμα, quod est preciosum & nobile. Mihi ἀπὸ φύτευμα po-
tius dictum esse uidetur, quod ob suam caliditatem maxima trahendi facultate pre-
dita sit. Latini autem Irionem ab irruendo dixerunt, quod ignea uī, & feruido sa-
pore irruat in gustum.

FORMA.

Folia habet sylvestri Erucæ similia, caules lori modo flexiles, flores luteos. In ca-
cumine siliquas corniculorum figura, ut Foenigræci graciles, in quibus semina con-
tinentur parua, Nasturtio similia, gustu feruido. Hæ utique notæ in uniuersum
omnes, herbæ illi quam pictam hic exhibemus adamussim quadrant.

LOCVS.

Nascitur passim propè urbes, domorum areas, rudera & hortos.

TEMPVS.

Per integrum æstatem floret, autumno autem semen in siliquis profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Erysimi haud secus quam Nasturtij calfacit & exiccat. Herba etiam ipsa
arefacta similem semini uim obtinet. Humida tamen ac uiridis, multo semine infe-
rior est.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Erysimi semen thoracis fluxionibus purulentis, tuſſientibus, regio morbo, co-
xendicuſ doloribus linctum cum melle confert. Bibitur etiam contra letalia uene-
na. Ex aqua aut melle illitum, occultis carcinomatibus, duritijs, parotidibus, testiū
ac mammarum inflammationibus prodest. In uniuersum extenuat & calefacit. Mi-
tius ad eclegmata fiet, si aqua madefiat & torreatur, aut linteolo illigatum circum-
lita pasta perassetur.

EX GALENO.

Irionis semen sicut gusto Nasturtio simile appetet, ita facultate igneum est & ex
calefactorum. Porrò ubi in eclegmate uti ex usu est, præstat aqua præmaceratum
torrere, aut linteolo illigatum subindeq; crustæ pistoriæ inuolutū assare. Vtile est
cum eclegmatis ad promouendas crassorum lentorumq; in thorace & pulmone hu-
morum expuſiones. Quin & parotidas induratas, atq; duritias mammarum & te-
ſicularum ueteres iuuat. Refert Dioscorides, quod cum aqua & melle illitum, oc-
cultis proſit cancris.

EX PLINIO.

Vtilissimum tuſſientibus cum melle, & in thoracis purulentis excretionibus.
Datur & regio morbo, & lumborū uitij, pleuriticis, torminibus, coeliacis. Illinitur
uerò parotidum & carcinomatū malis. Testium ardoribus ex aqua, aliās ex melle.
Infantibus quoq; utilissimum. Item sedis uitij & articularijs morbis cum melle &
fico. Contra uenena etiam efficax potum. Medetur & suspicioſis. Item fistulis cum
axungia ueteri, ne intus addatur.

DE HEL-

DE HELXINE CISSAMPELO ▶

CAP ▶ XCVII ▶

259

N O M I N A.

ΑΞΙΝΗ κασάπελος Græcis, Helxine cissampelos & Convolvulus Latinis nominatur. Vulgus herbariorum & officinæ, Volubilem medium & Vitealem appellat, Germani Mittelwinden / oder Weingartenwinden. Recte autem Cissampelos dicitur: in uineis enim potissimum nascitur, & folio hederaceo. Convolvulus uero, quod crebra reuolutione uicinos fructes & herbas impicit.

Vitealis.
Cissampelos qua-
re dicitur.
Convolvulus.

F O R M A.

Folia habet Hedera similia, minora tamen. Ramulos exiguos circumplexentes quodcumque contigerint. Folia denique eius scandili ordine alterna subeunt. Flores pri-
mum candidos Lilij effigie, dein in puniceum uergentes, profert. Semen angulo-
sum in folliculis acinorum specie.

L O C V S.

In uineis nascitur, unde etiam ei appellatio Cissampeli, ut diximus, indita est.

T E M P V S.

Aestate, potissimum autem Julio & Augusto mensibus, floret.

T E M P E R A M E N T V M.

Calidam esse ex uiribus quas illi ueteres tribuunt, facile coniçere licebit.

V I R E S.

E X D I O S C O R I D E.

Succus foliorum eius potus, aluum subducendi facultatem obtinet.

E X G A L E N O.

Helxine, quæ & Cissampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet.

B

DE HEPTAPHYLLO ▶

CAP ▶ XCVIII ▶

N O M I N A.

ΠΤΑΦΥΛΛΟΝ græcè, Septifolium latine, vulgo Tormentilla nomina-
tur. Sunt ex recentioribus qui perperam Bistortam uocent. Germanicè
Tormentill / Rot heil wurtz appellatur. Heptaphyllum autem à septe-
nario foliorum numero dicta est.

Tormentilla.

Heptaphyllum
unde dictum.

F O R M A.

Quinquefolio simillima est, nisi quod septem non quinq[ue] habet folia, utrinque la-
nuginosa, exigua, parua, serrata, caulem certis ferè interstitijs ambientia, flores lu-
teos, radicem puniceam ac modice intortam. Ex hac descriptione omnibus con-
stare puto, herbam nostris Tormentillam dictam, non esse Dioscoridis Quinque-
folium. Hoc enim, ut reliqua omittam, radicem non intortam, sed rectam & oblon-
gam habet. Plinius etiam libro xxv, capite ix, herbam Quinquefolium incipere &
desinere cum uite scribit. Tormentilla autem non mature prouenit, sed cum uites
iam florent. Accedit quod haec in montosis & sylvestribus incultisq[ue], hoc uero pra-
tis, cultis & aquosis in locis potius prouenit. Apuleius etiam utranc[que] herbam seor-
sim describit.

L O C V S.

Nascitur montosis, ut diximus, locis ac syluis.

T E M P V S.

Serò accum iam uites florent herba haec apparere incipit.

T E M P E R A M E N T V M.

Recentiores iudicant hanc herbā in tertio ordine frigidam & siccā esse. Ceterū
non esse frigidam, potissimum in tertio ordine, facultates eius abundē declarant. Gu-
stus etiam ad strictionē illam tanta frigiditate prorsus carere palam ostendit. Quare
cum easdem quas Quinquefoliū facultates habeat, idem etiam temperamentū ob-

Y 4 tineat

HEPTAPHYLLVM

Tomentill.

A tineat necesse est. Erit itaq; radix desiccatoria ex tertio ordine, nullatenus tamē manifesta caliditate participans.

V I R E S E X A P V L E I O.

Heptaphyllo herba trita &cū oleo mixta pedes perunges, & tertio die dolorē tollit.

E X R E C E N T I O R I B V S.

Facultatem obtinet glutinandi uulnera. Farina herbæ uel radicis ex succo Plantaginis propinatur in difficultate urinæ. Eadem respersu uulnera ad cicatricem perducit. Cum albō ouī subacta & figlino decocta, datur cholericis. Foliorū uis depolaris fistulis instillatur, neq; non oculis ad discutiendas nubeculas. Ad putrescentia oris ulceræ herba & radix cōmanducata, & in ore retenta ualēt. Herpetas, strumas, duritias, tumores, aneurismataq; sanat. Et ut antea diximus, facultates ferē easdem quas Quinquefolium obtinet. Quapropter uenenis resistit, dysenterias, & omnes sanguinis eruptiones compescit.

D E E R V C A ▶ C A P ▶ X C I X ▶

N O M I N A.

EUZOMON Græcis, Eruca Latinis, officinæ latinum nomen retinuerūt, Germanis Weißsenff appellatur. Euzomos autem Græcis, quoniam iura cōmendet, habeatq; in eisdem peculiarē gratiam dicta est. Erucam uerò ideo nominatam uolunt quod erodat; hęc enim ubi degustaueris, os & linguam satis acriter uellicat.

G E N E R A.

Duplex est Eruca. Vna hortensis seu satiua, quæ Germanis ȝam weiss senff dicitur. Altera sylvestris, ijsdem wilder weiss senff appellatur.

B

F O R M A.

Sesquipedali thyrso consurgit satiua, folio longo, angustoq;, in profundas sed riores crenas laciniato, gustu præter modum acri, floribus pallidioribus, semine in siliquis rapi, uel sinapi, firmo, radice candida. Sylvestris folio satiuæ simili, strictiore tamen & minore, flore luteo.

L O C V S.

Satiua in hortis nascitur. Sylvestris Hispaniæ familiaris: prop̄ tamen aquas prouenit magna copia. Quæ autem apud nos creditur esse sylvestris Eruca, ea non est sed Erysimon, de qua quidem herba suo in loco abundē scripsimus.

T E M P V S.

Satiua tota æstate floret; sylvestris autem circa Calendas Iunij potissimum erum pit; alio enim tempore uix reperitur.

T E M P E R A M E N T U M.

Temperamentum Erucae idem cum temperamento Erysimi.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Cruda Eruca satiua largius comesta uenerem stimulat. Idem potest semen eius, quod urinam cit, coctionē adiuuat, aluumq; bonum efficit. Ut tuntur semine ad condimenta. Quod ut plurimo tempore seruetur, aceto uel lacte maceratum, & in pastillos digestū recondunt. Sylvestris semine homines in Hispania finapis uice utuntur. Est autem ad ducendam urinam efficacior, & multo quam satiua acrior.

E X G A L E N O.

Olus hoc perquā manifestè calefacit, adeò ut nō facile solum absq; iunctis Lactu cæ folijs edatur. Quinetiam genitale semen augere creditur, & in uenerem stimulos addere. Caput magis dolore afficiet si solum edatur.

E X P A V L O.

Eruca temperamento Erysimo similis, flatulenta est, ob quod ad uenerem instigat. Semen eius urinam quoq; mouet. Cæterū sylvestris, domestica ualentior est.

E X P L L

ERVCA
SATIVA.

Zam weiß senff.

ERVCA
SYLVESTRE.

Wild weiß senff.

EX PLINIO.

Eruca diuersæ est quam Lactuca naturæ: concitatrix ueneris: idcirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentū æquet. Eius se men scorpionum uenenis & muris aranei medetur. Bestiolas omnes innascentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum. Lentigines ex aceto. Cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt uerbera subituris potum ex uino, duritiam quandam contra sensum induere. In condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci euzomon appellauerint. Putant subtrita Eruca si foueant oculi, claritatē restitui. Tuissim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta, fracta ossa extrahit. Tria folia sylvestris Erucę sinistra manu decerpta, & trita in aqua mulsa, si libantur, uenerem stimulant.

DE EVPATORIO ADVLTERINO CAP. C

NOMINA.

Officinatum
error.

Eupatoriu
adul
terinum.

Eupatoriu
adul
terinum non est
Hydropiper.

V M herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, & quo nomine ab ijsdem appellata sit, mihi nondum constare ingenuè fateor. Officinæ tamen ferè omnes pro Eupatorio uero, cum tamen non sit, haud sine magno errore utuntur. Hinc cum nomen aliud non esset quo illam appellaremus, Eupatorium adulterinū nominare placuit. Germanicè Kunigund Kraut hoc est, herba S. Kunigundi uocatur, & Wasserdrost ab Origani similitudine, & quod iuxta aquas proueniat. Alijs Hirzgentlee quod uulnerati cerui sibi hac medeantur herba.

FORMA.

Caulem edit rotundum, purpureū, geniculatū, solidum & hirsutum, circa quem alæ panduntur, folia longa, Canabinis ferè similia, amaraq; Flores in summo paruos coaceruatos, in candido purpurascentes, tandem in pappos tenues abeentes. Radicem multis fibris capillatā & inutilem. Errant hauddubiè qui herbam hanc Di scoridis Hydropiper esse putant. Nam etsi ferè tota eius herbæ facies, floribus dem ptis, Hydropiperis deliniacioni respondeat, tamen quia nulla prorsus piperis in folijs aut floribus acrimonia apparent, non est cur Hydropiper dici possit aut mereat.

LOCVS.

In fluminum ripis, alijsq; locis humidis nascitur: potissimum uero iuxta resides aquas, aut tardo fluxu prorepentes.

TEMPS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTUM.

Gustu uehementer amara est, ut calidam & siccā esse in secundo ordine, aut in medio tertij non sit dubium.

VIRES.

Hauddubiè herba hæc abstergit, expurgatq; & quæ in uenis est crassitiem incidit: quamobrem menses & urinas mouet, educendoq; ex thorace pulmoneq; puri auxiliatur, aliasq; facultates amari saporis, quas recenset Galenus lib. iiiij. de Simp. med. facil. cap. xvij. obtinet. Potest itaq; obstrukiones iecoris & lienis aliarumq; partium corporis soluere. Ex recentioribus sunt qui hanc Vulnerariā esse tradunt, necq; temerē: id ipsum enim posse, siccitas eius testatur. Suffitum præterea eius herba, uenenatas fugare feras ijdem scribunt. Evidentissimū uero est hanc etiam contra uenena esse admodum efficacem.

DEERE

EUPATORIUM
ADULTERINUM.

Ranigunt Kraut.

Z

NOMINA.

PEBINOOΣ græcè, Cicer latinè, officinæ latinum nomen retinuerunt, germanicè zyffern nominatur.

GENERA.

Tria præcipua sunt Cicerum genera, album, rufum & nigrum. Nos ex ijs tribus nigri tantum picturam damus. Differunt potissimum in floribus; hoc enim ut cernis purpureos, album uero candidos flores producit.

FORMA.

Cicer satium caule est lignoso, obliquo, folijs exiguis, multis, circinatis, flore albo uel purpureo, siliquis rotundis, radice tenui & non admodum longa.

LOCVS.

Pullo crassoꝝ solo gaudet.

TEMPVS.

Floret Iunio & Julio menses, atq; subinde in siliquis semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est primo in ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cicer satiuū bonam facit aluum, urinam cit, inflationes parit, cutis colorem commendat, menses & foetus educit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflamationes testium & myrmecias. Ad scabiem, achoras, impetigines, ulcera concrecentia & maligna, cum hordeo & melle. Alterum genus arietinum nominatur. Vtruncq; cit urinas, dato cum Rosmarino contra regium morbū & cutem subeuntes aquas eorum decocto. Ledunt autem uesicam exulceratā & renes. Contra myrmecias & acrochordonas iubent aliqui noua luna singula earum capita eminentiā sue singulis Ciceribus tangere, diligataꝝ in lintheolo semina illa post se abiçere, ut acrochordones decidant.

EX GALENO.

Cicer legumen est flatuosum quod nutritre potest, alio mouendæ habile, ciendæ urinę idoneū, & semini generando aptum. Prolicit uero & menses. Porrò quod uocatur arietinum, cæteris efficacius urinam prouocat. Decoctum eius calculos rerum confringit. Reliquum autem Cicerum genus quod Orobiæū uocant, eadem ui pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Lienem & iecur, & renes expurgant, scabiesꝝ & impetigines extergunt. Parotidas & testes induratos discutiunt. Maligna etiam ulcera cum melle sanant.

EX SYMEONE ANTIOCHENO.

Cicera difficulter concoquunt & excrementa gignunt. Venerem stimulant, magisq; quam fabæ nutriunt, obstructions tollunt, & menses educunt. Habent salam simul & dulcem qualitatē, & ob falsuginem uentrem mouent, propter dulcedinem autem urinam. Inflationes quoq; faciunt, & lac gignunt, extergendiꝝ facultatem obtinent. Nigra medicamentosam uim habent: urinam enim uehementissimē mouent, & calculos renū & uesicæ frangunt. Nullum uero legumen sic ut Cicera, præcipue autē nigra & parua, lapides frangere potest. Id uero magis eius ius, quod tamen uesicæ morbis supra cætera legumina officit. Cicera uero rubra calidiora & crassiorū sunt partium quam alba. Omnia autem urinam ducunt. Madefacta nocte una in aqua & sumpta, lumbricos ejciunt, sed qui utitur sex ieunet horas operet. Imposita ut cataplasma parotidibus, molliunt & discutiunt tumorē. Farina horum aceto subacta, & scabiosis inuncta prodest. Ius eorundem ictericos iuat, & urinam albam reddit. Oportet uero ijs neque ante cibum, neque post uti, sed in medio.

DE ECHIO.

CICER
NIGRVM.

Schwarz w̄sen.

Z 2

NOMINA.

Buglossum sylvestre.

Echion quare dictum.

ECHION, ἡ ἀλκιβιάς οὐετοῦ Græcis, Echion & Alcibiaco Latinis dicitur. Officinalis ignotum. Vulgares herbarij sylvestre Buglossum nominant, quos sequentes Germani wild Ochsenzungen appellant. Echion autem dictum uolunt, quod contra ferarum iactus sit utile. Alij quod florescit capitulis uiperæ similibus. Rectius Dioscorides, quod semina uiperino capiti similia habeat.

FORMA.

Folia obtinet oblonga, aspera, tenuia, Anchusæ proxima, minora tamen & pinguis. Habet & aculeos exiles folijs adiacentes. Cauliculos tenues multos, & utrinque foliola tenuia, pennata, nigra, minora proportione ad cacumen caulis. Iuxta folia flores purpureos, in quibus semē est uiperino capiti simile. Radix digito exilior, subnigra. Ex qua sanè deliniatione sole clarius fit, herbam cuius picturam hic exhibemus esse Echion. Folia enim habet prælonga, hirsuta, tenuia, ad Anchusam accedentia, minora tamē pinguisq; tenuibus spinis horridula, cauliculos tenues, numerosos, minutaq; folia utroq; latere dependentia, nigra, in summo caule minuscula, inter quæ purpurei flores emicant, in quibus semina uiperarum capitulis similia insident, à ceruice paulatim in rostellum extenuata, tu midiore superna parte, in qua quædam prominulæ quasi sedes oculorū apparent, id quod ego hisce oculis non semel, sed iterum atq; iterum conspexi. Radix digito tenuior nigricat.

LOCVS.

Vbiq; ferè ad itinera, & in asperis locis nascitur.

TEMPS.

Iunio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

D Calidum esse citra tamen insignem siccitatē inde coniçit, quod lactis procreaticem facultatem obtinet. Medicamenta enim, Galeno libro quinto capite uigesimo de Simpl. med. facul. teste, quia pituitosos humores calefacientia in sanguinem uertunt, lac procreare solent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix non solum ijs qui à serpentibus morbi sunt succurrīt pota cum uino, uerūmetiam præsumentes eam ne feriantur facit. Idem præstant folia & semen. Sedat etiam dolores lumborum, & cum uino aut sorbitione sumpta lac proritat.

EX PAVLO.

Echion spinosa herba est, quæ non modo à serpente commorsis cum uino pota auxiliatur, sed præsumentes quoq; percuti non patitur.

DE ELEO-

Viperina

ECHION

Wild ochsenzungen.

269

Z 3

APIVM
PALVSTRE.

Wasser eppich.

DE ELEOSELINO ▶ CAP. CIII

271

A

NOMINA.

ΛΕΟΣΕΛΙΝΟΝ, ἡ ὑδφοσέλινος Græcis, Apium palustre & rusticum Latinis, Germanis Wasser pess/oder Eppich/oder bauren eppich nominatur. Sic dictum Græcis, quod in paludibus & aquosis locis proueniat.

*Apium palustre
Eleoselinon unde dictum.*

FORMA.

Apio satiuo maius est, caule tenero, concauo, folio molli, raro nechirsuto, simile Apio sapore, odore, floribus, semine & radice.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquosis locis.

TEMPS.

Iulio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTUM.

Idem quod Apium satiuum temperamentum obtinet.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Eadem omnia quæ satiuum potest.

EX PLINIO.

Eleoselino uis priuata contra araneas.

DE ELLEBORO ALBO ▶ CAP. CIVI

NOMINA.

ΑΛΕΒΟΡΟΣ λευκός Græcis, Elleborus candidus, & Veratrum album Latinis, officinis pariter Latinis Elleborus albus, Germanis weißer weißer wurgzappelat, Elleboron autem Græci dictum uolunt, quod cibū corporis eripiat. Album à radice uocarunt, quæ nigri respectu candida est.

*Elleborus curdictus.
Albus quare cognominatus.*

B

FORMA.

Plantagini similia folia obtinet, aut Betæ sylvestris, breuiora tamen, nigriora, & colore rubentia. Caulem palmi altitudine, cauum, quum siccari incœperit corticibus seu tunicis inuolutum. Radices illi subsunt numerose, tenues, ab exiguo & oblongo capite separū modo prodeentes. Quod autem Dioscorides dicit colore rubere folia, id de costis eorum intelligendum erit.

LOCVS.

Nascitur in montanis locis frigidis & asperis.

TEMPS.

Radices eius per messem legendæ sunt.

TEMPERAMENTUM.

In tertio ordine est excalefacientium & exiccantium.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Optimus habetur qui mediocriter extensus est & albus, fragilis, carnosus, non acuminatus, iunceusq; aut quum frangitur puluerulentus, exilem interiorem medullam habens, gustu non admodum seruens, neq; saliuā confertim ciens. Huiuscmodi autem strangulat. Purgat uomitionib; uaria educens. Miscetur collyrijs, quæ claritati oculorum officientia purgare possunt. Menses ducit, & fœtus in utero appositus enecat. Sternutamenta cit, & mures interficit, cum melle & polenta subactum. Carnes simul coctum minuit. Datur iejunis per se & cum Sesamo, aut Pistacio succo, aut Alicæ, aut mulsa, aut pulte, aut lenticula, aut alia sorbitione. Panis cōpinsitur & torret. Apparatus & uictus ratio ab ijs tradita est, qui de ratione & modo dandi eius, dicato priuatim opere, scripsertint. Potissimum autem Philonidi Siculo ab Enna subscrivimus. Longum enim esset ei qui de medica materia agit, curandi quoq; rationem docere. Dant autem aliqui cum copiosa sorbitione, aut suc-

Z 4 comul-

272

ELLEBORVS
ALBVS.

Weiß nieswurtz.

A co multo, aut modicum cibum dari præcipientes, statim Elleborum offerunt, præsertim ijs in quibus suspecta timendáue erit strangulatio, aut corporis imbecillitas imminet: tuto enim ea sic peragitur purgatio, quod non intempestiuè medicamentum corporibus cibo munitis accedat. Sedi etiam balani ex Elleboro subditæ cum aceto, uomitiones eliciunt.

EX GALENO.

Elleborus extergentis simul & excalfacientis facultatis est. Quamobrem ad al. phos, impetigines, scabies, leprasq; accō modus est. Quinetiam si in fistulam callo induratum infundatur duobus tribusue diebus, callum detrahit. Dentibus si cum aceto colluantur prodest.

EX PLINIO.

Candidū ueratrum uomitione, causasq; morborū extrahit: quondam terribile, postea tam promiscuum, ut pleriq; studiorū gratia ad prouidenda acrius quæ com mentabant, saepius sumptitauerint. Carneadē responsurū Zenonis libris: Dru sum quoq; apud nos, tribunorū popularium clarissimū, cui ante omnis plebs ad stans plausit, optimates uerò bellum Marsicum imputauere, constat hoc medica mento liberatū comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissimē sumitur, quo niam, ut diximus, Sesamoides admiscent. Italia ueratrum uocat. Farina eius per se & mixta radiculę qua lanas diximus lauari, sternutamentū facit, somnumq;. Leguntur autem tenuissimæ radices breuesq; ac ueluti decurtatae etiam hæ. Nam summa quæ est crassissima, cepis similis, canibus tantum datur purgationis causa. Antiqui radicē corticemq; carnosissimū eligeant, quò tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis spongijs opertam turgescensemq;, in longitudinē findebat. Deinde fila in umbra siccabāt, ijs utentes. Nunc ramulos ipsos à radice sua grauissimi corticis, ita b dantes. Optimū quod acre gustu, feruensq; in frangendo puluerem emittit. Optimum præterea quod celerrimē mouet sternutamenta, sed multo terribilius nigro, præcipue si quis apparatū poturorū apud antiquos legat, contra horrores, strangulatus, intempestivas somni uires, singultus infinitos, aut sternutamenta, stomachi dissolutiones, tardiores uomitus aut longinquiores, exiguos aut nimios. Sed antiquorum uitium erat, quod propter hos metus parcus dabant, cum celerius erumpat, quo largius sumitur. Themison binas nō amplius drachmas donauit. Sequentes & quaternas dedere, claro Herophili præconio, qui Elleborum fortissimi du cis similitudini æquabat. Concitatis enim intus omnibus, ipsum in primis exire. Præterea mirum inuentum est, quod incisum forficulis, cortex remanet. Hoc in a nito, medulla cadit. Hæc in nimia purgatione data, uomitiones sistit. Cauendum est felici quoque cura, ne nubilo detur die, quippe impatibiles cruciatus existunt. Nam æstate potius quam hyeme dandum, non est in dubio. Corpus septē diebus præparandū cibis acribus, abstinentia uini, quarto & tertio die uomitionibus, pri die cœnæ abstinentia. Album è dulci datur, aptissimē uero in lacte aut pulte. Nu per inuenere dissectis raphanis infererè Elleborum, rursusq; comprimere raphanos, ut transeat uis, atq; eo lenimento dare. Reddi post quatuor ferè horas incipit. Totum opus septenis peragitur horis. Medetur in morbis comitalibus, uertigini, melancholicis, insipientibus, lymphaticis, elephantiq; albæ, lepris, tetano, tremulis, podagrericis, hydropicis, incipientibusq; tympanicis, stomachicis, spasticis, clinicis, ischiadicis, quartanis quæ aliter non desinant, tussi ueteri, inflammationibus, tor minibus redeuntib. Vetant dari senibus & pueris. Item mollibus & foeminei cor poris animq; exilibus, aut teneris, & foeminis minus quam uiris. Item timidis, aut si exulcerata sint precordia, uel tumeant, minimeq; sanguinē excreantibus, uel late re uel fauicibus. Medetur extra corpus eruptionibus, pituitæ cum axungia illitum. Item suppurationi ueteri. Mures polenta admixtū necat. Muscæ quoq; necantur albo trito, & cum lacte sparso. Eodem & phthiriasis emendatur.

DE ELLE-

274

ELLEBORVS NIGER ADVL
TERINVS HORTENSIS.

Christwurz.

DE ELLEBORO NIGRO AD VLT
RINO. CAP. CV.

NOMINA.

Elleborus niger adulterinus cur dictus.

E R B A M hanc cuius picturam damus non esse uerum Elleborum facile constabit, si eam ad descriptionem referas. Verum quum magna pars hodie medicorum pro Elleboro nigro, nec tamen citra summam efficacitatem, utatur, adulterinum nigrum Elleborum appellare placuit. Germanis Christwurg dicitur, non alio sanè nomine quam quod circa seruatoris nostri **C H R I S T I** natalem diem flores, modo calido in loco sita sit herba, producat. Caeterum etsi genuinus Elleborus non sit, tamen non admodum ab illo abludit descriptio, nec uiribus multo inferior est, ut in alterius inopia huius usus citra errorrem esse possit.

GENERA.

Duo eius esse genera deprehendimus. Vnum quod officinæ hodie Elleborum nigrum, Germani uero Christwurg, ut diximus, nominant. Nos certioris descriptionis causa, Elleborum nigrum adulterinum hortensem appellauimus, quod scilicet sua sponte, & nisi plantatum sit, in hortis non proueniat. Alterum quod sylvestre sit, & sponte sua nascitur, Elleborum nigrum adulterinum sylvestrem nuncupavimus, Germanis Leuſtraut dicitur.

FORMA.

Hortensis caulem, uel potius pediculum, habet oblongum & folijs nudum, nisi in summo, ubi folia oblonga, angusta, pluribusq; diuisuris incisa, atque adeò in ambitu serrata producit. Florem habet herbacei coloris. Radices tenues, nigras, ueluti à capitulo ceparum pendentes. Sylvestris priori non admodum dissimilis est, nisi quia caulem obtinet crassorem, foliaq; minora. Florem etiam etsi herbaceum habeat, tamen è medio eius, folliculi, aut siliquæ duæ aut tres, in quibus semen est, exeunt.

LOCVS.

D Hortensis, ut dictum est, passim in hortis nunc prouenit; sylvestris in montibus asperis, lapidosis ac sublimibus.

TEMPVS.

Hortensis hyeme, circa **C H R I S T I** nimirum natalem, ut comprehensum est, floret, Sylvestris autem uere & initio aestatis.

TEMPERAMENTUM.

Quum experientia testetur Elleborum nigrum adulterinum, potissimum hortensem, eandem quam genuinus habere facultatem, idem etiam obtineat temperamentum necesse est. Calidus itaq; & siccus in tertio ordine erit.

VIRES.

Purgat perinde atq; genuinus inferiorem uentrem, pituitam & flauam bilem ducens. Prodest comitali morbo laborantibus, melancholicis, insanientibus, articulorum doloribus correptis, & resolutis. Menses in pessu subditus trahit. Foetus necat. Porro cum illis etiam insit extergendi uis, alphos, impetigines, scabiem, leprosqq; curant. Erodentibus medicamentis cōmiscentur. Ideoq; sylvestris non temere, quod pediculos interficiat, Leuſtraut à Germanis meis dicitur. Non uero pediculos tantum, uerum etiam oues & alia animantia comestus necat.

HELXINE

Tag vnd nacht.

a

C

NOMINA.

*Helxine unde
dicta.*

Perdicion.

Vrceolaris.

Muralis.

Parietaria.

ΛΕΙΝΗ, ἡ τῷ σίκαρῳ græcè, Helxine & Vrceolaris latinè nominatur. C^c ficiñæ uocant Parietariam, & dempta una litera Paritaria. V^vrgas ralium & Muralem. Germani Tag vnd nacht / S. Peterskraut / oder Gläskraut. Helxine autem ab aspero semine quod tenaci nexu uestibus adhæret, dicta est. Perdicium uero, quod ea perdices præcipue uescantur. Vrceolaris autem, quod detergendi uitreis, urceolis uasisq^e efficax sit. Muralis & Parietaria, quod muros ac parietes natales locos sibi fecerit.

FORMA.

Cauliculos habet tenues, subrubentes, folia Mercuriali similia, hirsuta, circa caules ueluti exigua semina, aspera, uestibus adhærentia. Hæc sanè pictura sic plantæ illi respondet, ut nulla prorsus sit nota quæ illi non adamassim conueniat. Est enim fruticosa, cubitalis, cauliculis tenuibus, leniter rubescens, folijs Mercurialis herbae, hirsutis, floribus purpureis minutissimis, exili per ambitum eius semine, aspero, uestibus adhærente, radice subrubra, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in sepibus, muris, maceris, parietibus & uinetis. Nunc in hortis etiam plantata prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Perdicio inest abstergendi & cōstringendi cum humiditate subfrigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia refrigerandi cōstringendiq^e uim obtinent. Quare illita sacros ignes sanant, condylomata, adusta, incipientes panos, inflammationes omnes, & cœdemata. Succus eius cerussæ mixtus, ignibus sacris & ijs quæ serpunt malis utiliter illinitur. In ungitur podagris cum cerato Cyprino, uel seu hircino. Diuturnas tusses adiuuat, cyathi mensura absorptus. Contra inflammatas tonsillas gargariflatus & illitus prodest. Aurium quoq^e dolores cum rosaceo infusus iuuat.

EX GALENO.

Vim habet abstergendi & paulatim constringendi ac refrigerandi. Quare phlegmonas omnes inter initia, & in augmento usq^e ad statum sanat, maximè calidas. Quinetiam incipientib. phygethliis cataplasmati ritu illinitur. Succus quoq^e eius ad dolores phlegmonosos mediocriter profuerit. Gargarizandū item nonnulli exhibent ad paristhmia. Aliqui etiam medicorum ijs qui diutina tussi uexantur, illam exhibuerunt. Certè euidens extergendi experimentum præbet & in uasis uitreis.

EX AETIO.

Exterit alopecias & impetigines priuatim assiduè illita. Sedis hæmorrhoidas aperit, fistulis medetur, & sinus cohibet trita & cum modico sale apposita.

EX PLINIO.

Hæc inficit lanas, sanat ignes sacros, tumores, collectionesq^e omnes & adusta. Panos succus eius cum psimmythio, & guttura incipientia turgescere. Item ueterem tuſim cyatho hausto. Et omnia in humido. Sicut tonsillas & uarices cum rosa ceo. Imponitur & podagrīs cum caprino seu ceraq^e Cypria.

APPENDIX.

Monendi sunt hoc loco medici ut rectum Helxines usum discant. Nam hactenus non rectè eam in frigidis uitjjs pro fomento usurparunt, cum refrigerandi constringendiq^e uim habeat. Cæterum cum abstergendi quoque illi facultas insit, potest etiam calculosis, & ijs qui difficultate urinæ laborant exhiberi, potissimum si aliquid

A aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur. Sic Aëtius sedis hæmorhoidas aperire tradit, si trita cum sale, cui etiam abstergendi uis ineſt, apponatur. Quare quæ cæculoſis hanc herbam propinanſ, curent ut aliquid quod abstergendi facultatem habeat, commisceant.

DE ERYTHRODANO ▶ CAP. CVII ▶

NOMINA.

PYTHODANON græcè, Rubia latinè uocatur. Officinæ Rubeam tinctorum appellant. Germanicè Rote nominaſt. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi utruncq; nomen est. Rubia cur uocata.

GENERA.

Dioscoridi & alijs duo Rubiæ sunt genera. Altera enim satiuæ est, altera uero sponte prouenit, & sylvestris existit: nec esse uidetur alia quam quæ à nostris Stellaria uocatur.

FORMA.

Caules satiuæ quadranguli, longi, asperi, similes Aparinæ, multo tamē maiores robustioresq; folia per interualla in singulis geniculis habentes, stellarū modo in orbem circumiacentia. Fructus rotundus, per initia uiridis, mox ruber, postea cum maturuit niger. Radix tenuis, longa, rubra. Sylvestris itidem caules quadrangulos, ut diximus, emittit, folia per interualla in singulis geniculis stellarum instar in orbem circumiacentia, flores candidos, radicem tenuem, longam & rubram, adeò ut suo colore tingere etiam uideatur.

LOCVS.

B Nascitur in plerisq; nunc Germaniæ locis, agro potissimum Argentoracensi & Spirensi. Seritur autem propter emolumētū quod ex ea questuofissimū sentitur.

TEMPVS.

Aestate colligitur fructus, & subinde etiam effoditur radix.

TEMPERAMENTUM.

Calida est in secundo ordine, & sicca in tertio.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Radix urinam ciet, qua de causa regio morbo laborantibus cum aqua mulsa auxiliatur: item ischiadicis & resolutis. Urinam multam & crassam ducit, nonnunquam etiam sanguinem. Bibentes quidem quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. Aduersus uenenatorū morsus succum cum folijs bibere prodest. Semen ex oxymelite potum, liuenem absunit. Apposita radix, fetus, menses, & secundas trahit. Albas uitiligines ex aceto illita sanat.

EX GALENO.

Rubia tinctorum radix acerba & gustu amara est. Itaque quæcunq; agere diximus ubi eiusmodi coiuerint qualitates, ea omnia in hac radice luculenter conspicias: quippe quum & liuenem & iecur expurget, & urinam crassam copiosamq; ac nonnunquam etiam sanguinolentam moueat. Quin & menses ciet, ac mediocriter quæ extersionem postulant, extergit: proinde uitiligines albas cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam ischiadicis & resolutis in potu cum melicrato exhibeant.

EX PLINIO.

Erythrodanum, quam nos Rubiam uocamus, qua tinguntur lanæ, pellesq; perficiuntur, in medicina urinam cit, morbum regium sanat ex aqua mulsa, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita ut bibentes lauentur quotidie. Radix semenq; trahunt menses, aluū fistunt, & collectiones discutiunt. Contra serpentes rami cum folijs imponunt. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud C. dam morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantum.

280

RUBIA
SATIVA.

RUBIA
SYLVESTRIS.

Röte die wild.

C

NOMINA.

Semen curdi
etia Zea.
zēdōwos
ἀργετα.

EIA Græcis, Zea & Semen Latinis, uulgo & Italî Spelta dicitur. Semen autem Latini à præstantia frugis appellarunt. Hinc est quod Homerus etiā hanc celebrauerit dicens, ζέδωρος ἀργετα. Quib. sanè uerbis innuit aruum Zeam largiens, non ut nonnulli arbitrantur quod uitam donet, Plinio autore.

GENVS.

Duo Zeæ Dioscorides facit genera. Vnum cuius grana in singulis tunicis seu *Δικόννος*, quod Græcis eā ob causam *Δικόννος* cognominatur. Germanis hoc genus *Speltz*/oder *Dinkelkorn* uocatur. Alterum simplicis est grani, & germanice nominatur *Linkorn*/oder *S. Peters Korn*.

FORMA.

Primum genus. Primum genus culmo, geniculis & spica tritico simile est, duobusque utriculis iunctis duo grana simul fert. Alterum culmo & spica est breuioribus, grana singula in singulis tunicis duplice ordine seu uersu dispositis proferens, ac in summitate aristis suis planè hordeum refert.

LOCVS.

Lætum pingueq; solum desiderat.

TEMPVS.

Iunio mense floret, Iulio autem maturitatem consequitur.

TEMPERAMENTVM.

Zea media quodammodo est inter triticum & hordeū, quatenus ad calefaciendi & refrigerandi facultatem attinet, placide uero exiccat.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

d Zea magis nutrit quam hordeum. Ori suavis est. Digesta in panificia minus quam triticum alit.

EX GALENO.

Zea uniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici & hordei; itaq; ex illis cognoscatur.

EX PLINIO.

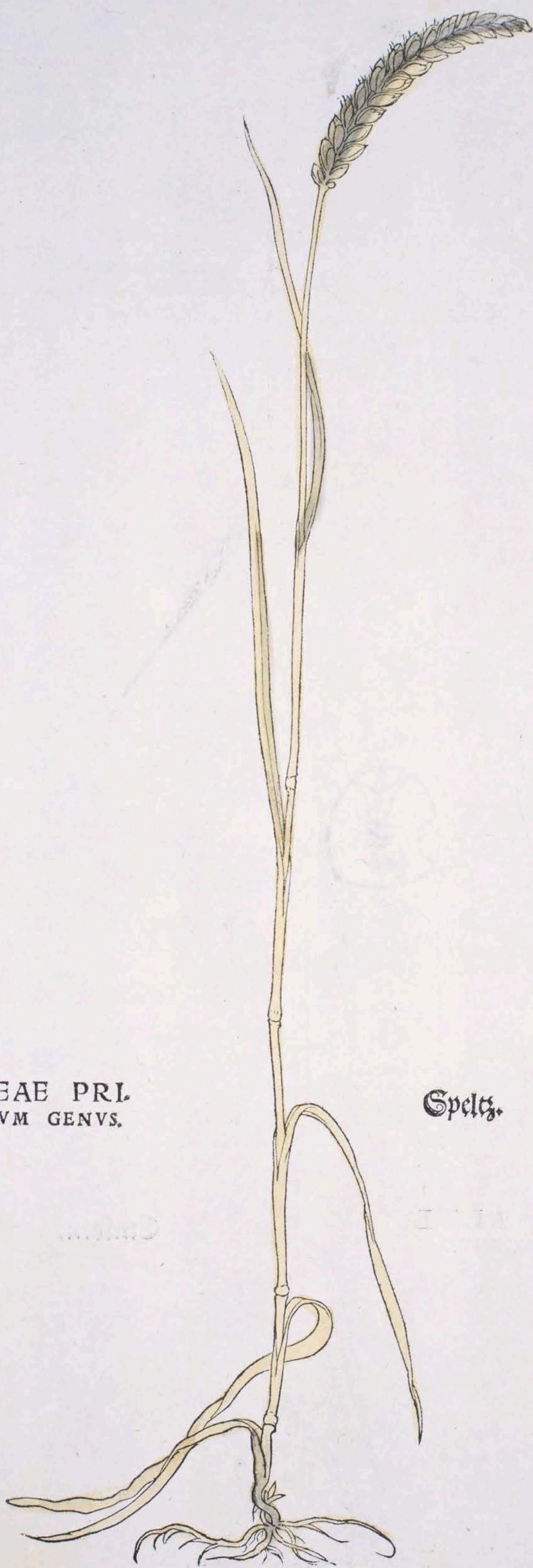
Zea farina efficacior hordeacea uidetur, trimestris mollior. Ex uino rubro ad scorpionum ictus tepida, & sanguinem excreantibus. Item arteriæ. Tussi cum caprino seu aut butyro. Ex Fœnogræco mollissima omnium. Ulcera manantia sanat, & furfures corporis, stomachi dolores, pedes & mammae cum uino & nitro cocta.

EX SYMEONE SETHI.

Zea facultatem habet proximam tritico. Est uero facilis concoctionis, boniq; suc ci: ad hæc etiam emplastica existit.

DE ERI-

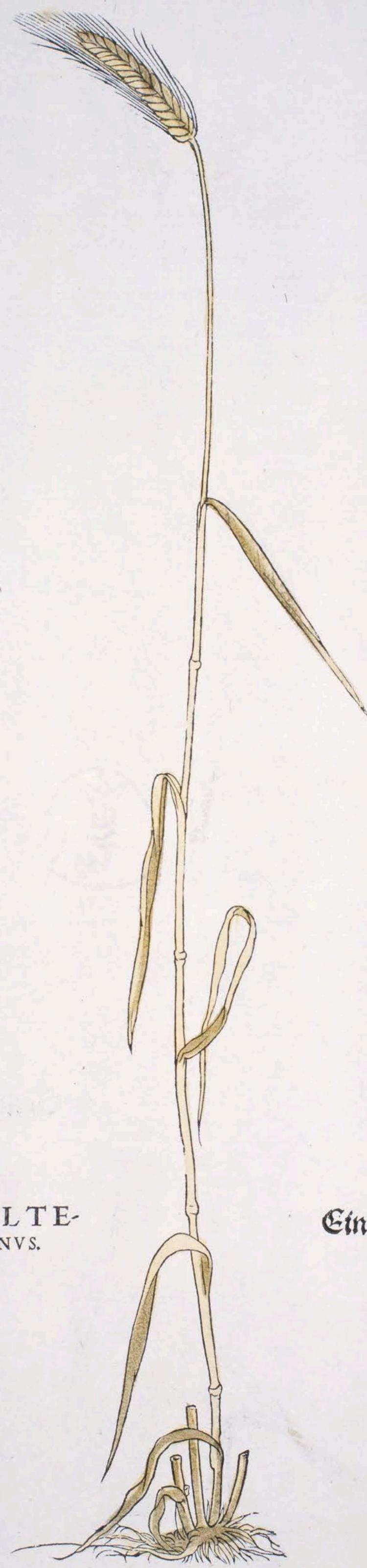
283

ZEAE PRL
MVM GENVS.

Speltz.

a 4

ZEAE ALTE-
RVM GENVS.

Einkorn.

A

NOMINA.

PITEPΩΝ Græcis, Senetio Latinis, officinis inusitata, Germanis
Grindkraut dicitur. Græcis autem Erigeron quasi uernus se-
nex nominatur, seu citò uel uere senescens, quod celeriter in pap-
pum & lanuginem abeat. Itaque compositione nominis, tempus
simul quo floret, & floris mox deflorescentis euentum, indicare
uoluerunt Græci, ut quo tempore quærenda, & quibus notis in-
uenienda effet omnes scirent. Non igitur senectutis ratio aliqua in ea est, sed cane-
scentes humani capilli modo post florem eius pappi, ut à senectute denominaretur,
effecerunt. Eam etiam ob causam Romani Senetionem illam uocauerunt.

*Erigeron cur
dicta.**Senetio.*

FORMA.

Herba est caulinco cubitali, subrubro, folijs continuis, in extremitatibus Eru-
cæ modo incisuris diuisis, sed minoribus multo: floribus luteis, celeriter scissis de-
hiscentibuscue, & in pappos deflorescentibus: unde & Erigeron dicta est, quod
uere scilicet capilli modo flores canescant. Radice inutili. Omnes hæ Dioscoridis
notæ, herbæ quam Germani Creuzwurg & Grindkraut nominant, responde-
re deprehenduntur. Siquidem caulinclus est illi cubitalis, subruber, folia continua
habens, per extremitates Eruçæ instar laciniosa, minora tamen. Flores lutei, qui
scissi statim in lanuginem abeunt. Errant toto cœlo qui Senetionem Nastur-
tium esse garriunt.

*Senetio non est
Nasturtium.*

LOCVS.

Nascitur passim in sepibus, & circum oppida.

TEMPVS.

Vere erumpit, quo etiam tempore, ut dictum est, canescit, & durat ferè tota æsta-
te eius herbæ prouentus.

TEMPERAMENTVM.

Erigeron, Paulo Aegineta autore, mixtam temperaturam obtinet; refrigerat e-
nim & modicè discutit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus refrigerandi uim obtinent, quapropter cum exiguo uino,
aut per se illita folia, testium sedisque inflammationes sanant. Cum manna, tum reli-
quis uulneribus, tum neruorum quoque medentur. Idem præstant pappi per se
ex aceto illiti, uerum recentes epoti strangulant. Totus autem caulis in aqua deco-
ctus, & cum passo potus, stomachi dolores à bili contractos persanat.

EX PLINIO.

Lanugo eius cum croco & exiguo aquæ frigidæ tritæ illinitur epiphoris. Tosta
cum mica salis strumis. Erigeron quoque cum farina thuris & uino dulci, testium
inflammationes sanat.

DE HE-

A

NOMINA.

HEODYOSMOΣ, ἡ μύνη græcè, Mentalatine dicitur. Officinę nomen latinum retinuerunt, Germanicè Mün̄z uocatur. Hedyosmon Græci, quod suauem spiret odorem, nominauerunt. Menta autem dicta est, quod odore suo mentem excitet, aut quod grato, ut ait Plinius, odore mentas percurrat.

Hedyosmon un-
de dictum.
Menta.

GENERA.

Mentæ in uniuersum duo sunt genera. Vna enim satiua & hortensis est: altera sylvestris & fera. Satiuae iterum quatuor præcipua sunt genera. Vna est quam Germani Deyment simpliciter, uel Krauß Deyment uocant. Altera, quam ijdem Krauß Balsam. Tertia, quæ ijdem Balsammün̄z appellatur, & vñser Frauwen mün̄z / oder spitz mün̄z: à nostræ ætatis herbarijs Romana uel Saracenica. Quartam Germani quidam Herzbraut / nonnulli Balsambraut uocant. Per me- tamen licebit has species, quandoquidem facultatibus similes sint, ut cuiuis placue rit nominare. Nobis autem ut certius discernerentur prædictis nominibus appelle placuit. Sylvestris, quæ Latinis Mentastrum uocatur, & uulgo equina Men- ta, germanicè Rosmün̄z / wilder Balsam / oder wild mün̄z dicitur. Non ignoramus plures esse Mentæ species, nos tamen eas duntaxat quas uidimus, pictas exhibemus.

FORMA.

Satiua prima caulem habet quadrangulum, à radice lentè punicantem, & lanu- gine pubescentem, folium ferè rotundum, serratum, molle & odoratum, flosculos purpureos internodia geniculatim coronantes, uerticillato semper ambitu. Altera priori per omnia similis est, nisi quod illi subpurpureus flos circa cauliculorum fa- stigia spicatur. Tertia folio longiore & acutiore constat, flosculis purpureis coli- culorum cacuminib. spicatum insidentibus. Quarta itidem longioribus folijs est, floribusq; purpureis internodia geniculatim, haud secus quam in prima, caules co- ronantibus. Mentastrum uero folijs lanugine canescensibus, atque hirsutioribus, Sifymbrio procerius, odore magis uiroso, flosculis spicatum coliculorum fastigia coronantibus.

LOCVS.

Satiuae passim in hortis proueniunt. Amant apricum locum, nō pinguem, non stercoratum, humidis facilius adolescunt. Sylvestris autem, quæ Mentastrum alio nomine appellat, uliginosis gaudet locis, passimq; irrigua hoc Mentastro pubent.

TEMPVS.

Florent omnes mense Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Vtracq; tam hortensis scilicet quam sylvestris, gustu acris, & facultate calida est, ex tertio ordine excalafacentium. Infirmior tamen est hortensis, minusq; calefacit. Exiccat autem in secundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

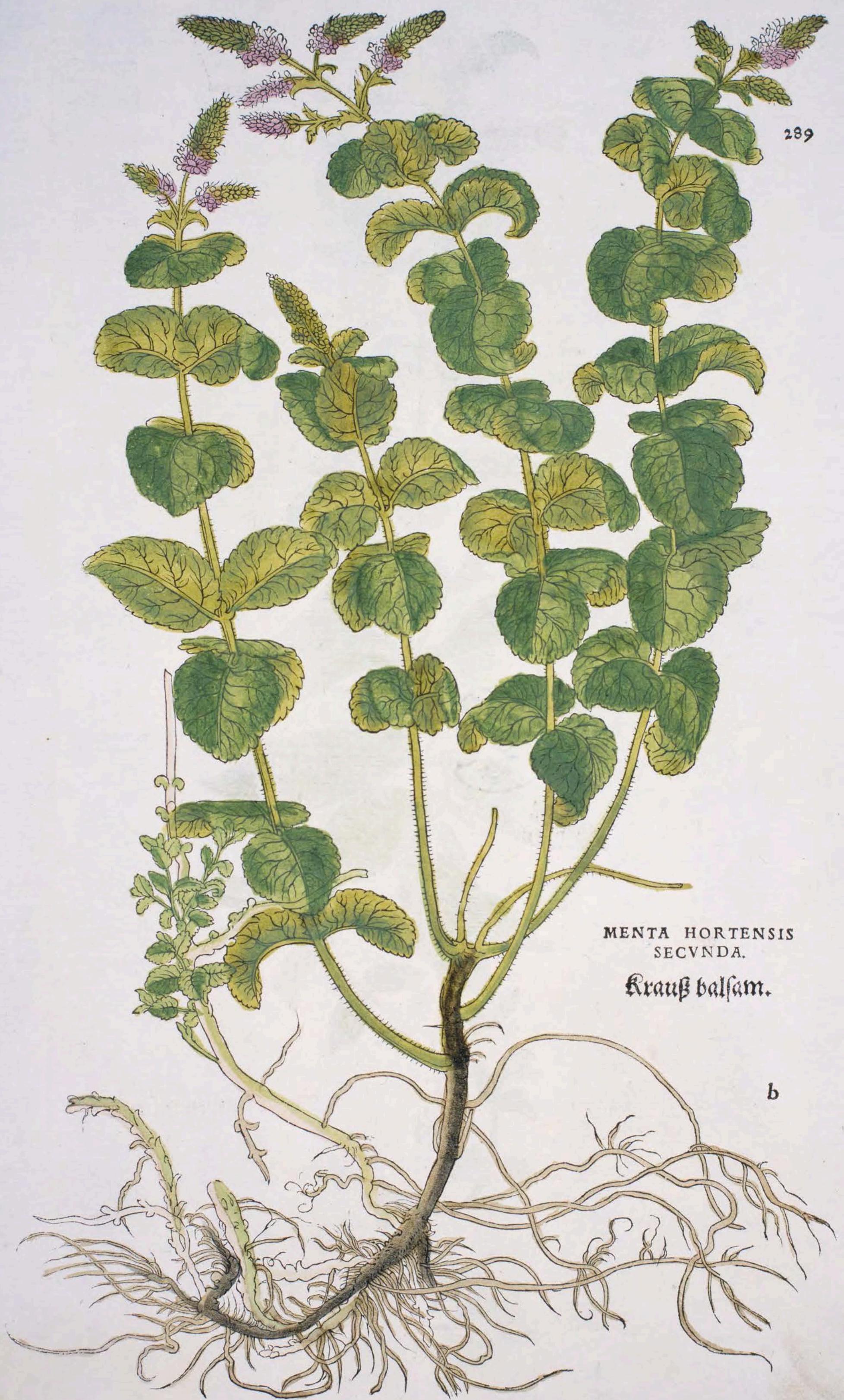
Calefaciendi, adstringendi atque exiccati uim habet Menta hortensis. Proinde sanguinem fistit succus eius cum aceto potus. Lumbricos rotundos enecat. Venere concitat. Singultus, uomitiones, cholera, sedant duo aut terni surculi cum acidii granati succo poti. Cum polenta illita abscessus discutit. Imposita fronti, capitib; dolores mitigat. Mammæ quæ tendunt, aut lacte turgent, compescit. Cum sale canum morsibus illinitur. Aurium doloribus eius succus cum aqua mulsa subuenit. Mulieribus ante coitum admota, conceptioni resistit. Linguæ scabritiem confricata leuigat. Lac coire densariq; in caseum non sinit, immersis in eo folijs. In summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem usum habet. Sylvestris in sa- nitate deterioris usus est quam satiua.

EX GA-

MENTA

Krauß dehment.

MENTA
HORTENSIS TERTIA

Unser fräwen müntz.

MENTA
HORTENSIS QVARTA

Hertz Kraut.

b 2

MENTASTRVM

Rosmünch.

A

EX GALENO.

Menta satiua ad uenerem mediocriter excitat, id quod omnibus inest quæ humiditate semicocta & flatuosa participant. Deniq; in abscessibus aliqui eam cum polenta imponunt. Habet etiam quiddam amarum in se & acerbum; illo quidem lumbricos interficit, acerbitate uero si cum oxycrato bibatur, recentes sanguinis excretae reprimit. Substantia est, ut si qua alia herba, tenuium partium. Aetius addit, potum eius decoctum tribus seriatim diebus, colicos omnino sanare.

EX PLINIO.

Mentæ hortensis odor animū excitat, & sapor auditatem in cibis; ideo in marinum mixtura familiares ipsæ accessere, ut coire densariq; lac nō patiantur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulentur. Data in aqua & mulso, eadem ui resistere & generationi creditur, cohibendo genitalia densari. Aequo maribus & foeminis sanguinem fistit, & purgationes foeminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, coeliacorum impetus. Syriation & uomicas uuluæ curauit. Ille & iecinorum uitia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem excretae in sorbitonem. Ulcera in capite infantū mirè sanat. Arterias humidas siccata, siccata adstringit, pituitas corruptas purgat in mulso & aqua. Voci succus sub certa mine utilis duntaxat, qui & gargarisatur uua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Utilis & contra tonsillas cum alumine, linguæ asperæ cum melle. Ad conuulsa intus per se, uithsç pulmonis. Singultus & uomitus fistit cum succo granati, ut Democritus monstrat. Recentis succus narium uitia *spiritu subducto emendat. *Alias spiritus subductos. Ipsa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam imposita cum polenta, & si mammæ tendantur. Illinitur & temporibus in capitib; dolore. Sumitur & contra scolopendras, & scorpiones marinos, & ad serpentes. B Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item sedis uitij. Impetigines quoq; uel si teneat tantum, prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto gustatam, ita ne uellatur. Arida quoq; farinam tribus digitis apprehensam, & stomachi dolorem sedare in aqua, & similiter aspersa in positionem, uentris animalia pellere.

APPENDIX.

Animaduertendum, ea quæ Plinius Mentastro tribuit, Calaminthæ deberi, ut satis liquet Dioscoridem legenti. Nec sanè mirum, quandoquidem autores societate quæ est inter Mentam, Mentastrum & Nepetam decepti, tum species, tum nomina confundunt.

APPENDIX ALTERA.

Cæterum appendicis etiam uice hic annotandum erit, Aristotelem sectione xx. proble. secundo, cum afferit Mentam refrigerare posse corpora, non pugnare cum Galeno alijsç medicis qui illam esse calidā affirmant. Per se namq; calida est Menta: at quia esa libidinem proritat, & hæc cum immodica fuerit corporis uires dejectit, atq; adeò animum & corpus refrigerat, ideo eam ex accidente, quia uidelicet ut in uenerem immodice ruamus efficit, refrigerare dixit Aristoteles.

EX SYMEOSETHI.

Iuuat iecur frigidum, & uentrem corroborat ac stomachum, coctionem facit, uomitum sedat & singultum. Prodest etiam ad cordis morsus, & appetitionem suscitat. Flatus discutit, & lumbricos interimit, potissimum sylvestris Mente ius. Venrem stimulat, & iecinoris obstructiones tollit. Verum hoc uesti ad satietatem non oportet, quoniam sanguinem extenuat, & serosum facit, & ipsum in flauam bilem mutat; dein efficit ut sanguis qui maxime est tenuium partium discutiatur, & crassus ac melancholicus relinquatur, atq; idcirco oportet biliosos ab ea abstinere. Cōtrita cum sale, & morsui rabiosi canis imposita, medicamentum fit salubre. Arida uero

HEMIONITIS

Hirszungen.

A trita, & post cibum sumpta, ad cōcoctionem facit, & lienosos iuuat. Cum uino pota difficulter parienti succurrit. Ferunt etiam quod mansa lippienti imposita, fiat remedium: quodq[ue] eius decoctum absorptum, confessim sanguinem è faucib[us] ejiciens sanet. Huius semen uentrem purgat, & pulmonem laedit.

DE HEMIONITIDE CAP. CXI

NOMINA.

MIONITIS, *μιωνίτης* Grēcis, Hemionitis Latinis, Plinio Teucrion, officinis & herbarijs Scolopendria & lingua ceruina, Germanis *Hirschung* *scolopendria* nominatur. Alia tamen est à Dioscoridis Scolopendrio, que Asplenon officinarum. alio nomine dicitur.

FORMA.

Folium Dracunculo simile profert, lunatum. Radices uero illi multæ subsunt, tenues. Neq[ue] caulem, neq[ue] semen, neq[ue] florē fert. Ex qua descriptione satis liquet, *Scolopendria* est eam herbam quā uulgas Scolopendriā uocat, esse Hemionitin, quod tota illi *Dioscoridis* pictura, nulla reclamante nota, conueniat. Sunt enim illi folia Dracunculi seu Ari, instar lunę corniculantis falcata. Etsi enim interdum in altū surgant, tamen inter initia potissimum incurua, & lunæ crescentis modo falcata sunt. Radicibus etiam cohæret multis exilibus, nunquam florescens, nec caulem, nec semen profereb[us]. Non esse autem Phyllitum in primis folia docent, que in ea sunt recta, & minime sicut in Lingua ceruina lunata. Dein in tergo ueluti uermiculi, qui in Phyllite *Scolopendria* non est Phyllitis. pensiles, in Lingua ceruina autem sessiles & nequaquā propendentes, sed liratim digesti sunt. Tertio natales ipsi: Phyllitis enim in umbrosis opacisue, & hortis nascitur, Scolopendria uero seu Hemionitis in petrosis. Quarto, quod me omniū maxime mouet, Phyllidi nulla prorsus lienem liquandi facultas inest, quam tamen Scolopendrię uulgarī adesse præter cōmunem consensum, quotidiana etiam experientia demonstrant. His itaq[ue] de causis Phyllitis, Scolopendria uulgaris esse aut dici non debet. Dato enim quod descriptio per omnia conueniret, facultates tamen ipsæ, quæ diuersæ sunt, aliam à Scolopendria esse manifeste docerent.

LOCVS.

Nascitur locis umbrosis, montosis ac petrosis, copiosissime autē iuxta montem haud procul à Tuba situm, quem Germanico uocabulo *Tubingen* nominant, prouenire solet. Nunc passim in hortis habetur.

TEMPVS.

Æstate usq[ue] ad autumnum abunde nascitur.

TEMPERAMENTUM.

Adstringens simul & parum amara est, unde credibile est in primo ordine esse calidam, & in secundo sicciam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba gustu adstringit. Hæc autem cum aceto pota lienem liquat.

EX GALENO.

Hemionitis simul & adstrictionē & amaritudinem possidet: quamobrem cum aceto pota, lienosis auxilio est.

EX PLINIO.

Medetur lienibus. Constatq[ue] sic inuentum: cum exta super eam projecta essent, fertur adhæsse lieni, eumq[ue] exinanisse. Ob id à quibusdam *Splenion* uocat. Narrant sues qui radicem eius edunt, sine splene inueniri.

ERYNGIVM.

Manstrew.

A

NOMINA.

 PYRRION Græcis, Eryngiū Latinis, officinis corrupto uocabulo Iringus. Plericq; etiā Centumcapita nominant, à numero nimirum Centumcapita. capitum quæ in summo obtinet. Plinij tamen Centumcapita, ab Eryngio est diuersa, ut etiā Serapionis. Si quis enim diligenter eius descriptio nem excutiat, eam planè esse deprehendet, quæ Dioscoridi Aster Atticus & Ingnalis appellatur. Vt triusq; enim picturæ sic sibi respondent, ut planè una esse herba uidea. Germanis Eryngiū nominatur Manstrew/Brachendistel/& Raddistel.

FORMA.

In genere aculeatarum stirpium est Eryngium, cuius folia initio sale condita oleum modo comeduntur. Sunt aut lata, & in ambitu aspera, gustu odorata. Quum uero adolescent, in multis caulinis eminentijs spinis aculeantur; in quorum summitatibus globosa capita, durarū acutissimarumq; spinarum ambitu stellæ instar circumuallantur, quorum color modo uiridis aut candidus, interdum cœruleus inuenitur. Radix illi oblonga, lata, foris nigra, intus alba, pollicis crassitudine, & odorata. E qua nimirum delinatione omnibus perspicuum fit, spinam cuius picturā nunc exhibemus, esse Eryngium: aculeatis enim folijs & per extrema spinosis conspicitur, odoratis, caule cubitali, in cuius uertice coacta in globum capitula, durorum & acutissimorum spiculorum uallo, stelle instar radiantur, quorum color in puberte uiridis, adultæ cœruleus, flaccescenti candidus conspicitur; radice pollicari, intus candida, foris nigra, sed odorata.

LOCVS.

Nascitur in campestribus & asperis locis, Prope Argentoratum eitis magna est copia.

B

TEMPVS.

Colligi hanc quidam, ut Plinius tradit, cum sol Cancri hospitium tenet, hoc est, sub solstitio, iussere.

TEMPERAMENTVM.

Eryngium caliditate aut parum aut nihil ea quæ moderata & temperata sunt superat. Siccitatem uero in tenui essentia consistentem non exiguum obtinet.

VIRES.

EX DIOSCORIDE.

Vim habet calefactoriam radix. Pota menses & urinas pellit. Tormina & inflationes discutit. Cum uino iecinerosis, uenenatorum morsibus, & ijs qui letiferum hauserunt succurrat. Bibitur aduersus plurima cum Staphylini semine pondere drachmæ unius. Appensa & illita tubercula discutere proditur. Radix cum hydro-melite pota, opisthotonicis & comitialibus medetur.

EX AETIO.

Potum radicis decoctum colicis medetur. Mulso addito calculos, sticticidia, diffultates urinæ, & renum uitia sanat: quod per quindecim iugiter dies, & ieunios, & in lectum ituros bibere oportet. Quod si cum eo Sium quoq; decoixeris, magis proficies. Affirmabat quidam assiduo Eryngij usu, nunq; postea minxisse calculos, cum prius eo morbo frequentissime uexaretur.

EX PLINIO.

Clara in primis aculeatarum Eryngion est, contra serpentes & uenenata omnia nascens. Aduersus iectus morsusq; radix eius bibitur drachmæ pondere in uino: aut si plerunq; tales iniurias comittatur febris, ex aqua. Illinitur plagiæ, peculiariter efficax contra chersydros ac ranas. Omnibus uero contra toxica & aconitæ efficaciorum Heraclides medicus, in iure anseris decoctam, arbitratur. Apollodorus aduersus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua.

DE THRI-

C

Lactuca unde dicta.

N O M I N A .

PIΔA ē Grēcē, Lactuca Latinē; officinæ latinum nomen retinuerunt: Germanicē **Lattich** / oder **Lactucē** nominaē. Dicta autem Lactuca est, quōd copia lactis, quod credebatur leniter mouere uentrem, exuberet: unde apud ueteres in primis epulis ueniebat, quod Martialis etiam ijs testatur uerbis:

Prima tibi dabitur uentri Lactuca mouendo, Vtilis.

G E N E R A .

Crispa Lactuca. Lactuca primum in satiuam & sylvestrem deducitur. Satiuæ tria sunt genera, crispa nimirum, rotunda, & capitata. Nos una iconē duo complexi sumus genera. Folium enim quod statim à radice erumpit, eam Lactucam refert quæ Latinis crispa, à folijs crīpissimis, Germanis Krauter Lattich appellatur. Columella lib. xi. cap. iij. Cecilianam & Beticam à regionibus in quibus crescit, nominat. Reliqua flora eam quæ Rotunda à folijs rotundis uocatur, præ se ferunt. Germanicē breiter Capitata. Lattich nominatur. Tertiū generis Lactuca, quæ Capitata dicitur, à folijs suis, quæ ubi parum à terra attolluntur, māli cuiusdam speciem rotundam obtinent, & instar Brassicæ capitatae, in capitis ferè formam extuberant, Germanis grosser Lattich / uel weisser Lattich à semine candido nominat. Sylvestris Lactuca satiuę opponitur, sponte enim sua in aruis nascitur. Germanis wilder Lattich nuncupatur.

F O R M A .

Satiua prima, cuius imaginem hic damus, folia Intybo satiuo haud dissimilia habet, in rectumq; surgit, caulis in summo brachiatum, in quorum cacumine flores sunt lutei. Altera folijs, quæ crispa admodum sunt, duntaxat à priori uariat, alias per omnia similis. Sic etiam capitata non nisi folijs suis, idq; dum paululum creuerunt, à priorib. differt. Ideoq; duab. picturis, quæ omnes referunt, contenti fuimus. *Lactuca sylvestris.* Sylvestris similis est satiuæ Lactucæ, radice tamen breuior, proceriore caule, candidioribus folijs, gracilioribusq; asperioribus, & gustu amaris, quæ, ut addidit Theophrastus, ubi cōsummata sunt aculeantur. Ex qua deliniatione abunde constat, Lactucam sylvestrem esse eam herbam, quæ passim nunc ab officinis & herbarijs, nō sine magno errore, Endiuia dicitur. Ea enim in aruis & uinearum limitibus sponte nascitur, folio Lactucæ, & cum adoleuit per oras aculeato, & laciniatim serrato, caulis, bicubitali proceritate consurgentibus, spinulis inhorrescentibus, quibus succus inest lacteus, amarusq; flore ut Lactuca satiuia luteo. Desinant itaq; deinceps ea herba pro Endiuia uti medici, si modo recte consultum ægris cupiunt.

L O C V S .

Satiua in hortis prouenit. Sylvestris in aruis & uinearum hortorumq; macerij sua sponte nascitur.

T E M P V S .

Florent Julio mense, atq; subinde semen proferunt.

T E M P E R A M E N T U M .

Lactuca satiuia humidum est frigidumq; olus, non tamen extremè: siquidē edendo non foret: uerum maxime secundum aquæ, ut sic dicam, fontanæ frigiditatem. Symeon Sethi frigidam & humidam in tertio ordine statuit. Sylvestris autem minus refrigerat & humectat.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Satiua Lactuca stomacho accommodata est, refrigerat, somnū conciliat, aluum mollit, lactis abundantiam facit. Elixa magis alit. Illota autem comesta stomachicis prodest. Semen eius potum uenerem assidue somniantibus opitulatur, & concubitum arcet. Ipsæ tamen frequentiores in cibo, claritati oculorum officiunt. Condiuntur muria. Quum in caulem prodierunt, uim quandam nanciscuntur succo

201

299

LACTUCA SATIVA CRI-
SPA ET ROTVNDIA.

Krauser vnd breiter lattich

LACTUCA
CAPITATA.

Grosser lattich.